

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

Према Прокламацији Његовог Величанства Краља од 24. марта 1903. године, ступио је тога дана у законску силу и враћен у важност

ЗАКОН

О УСТРОЈСТВУ ОПШТИНА И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

Од 24. марта 1866. године са изменама и допунама: 1. од 8. Октобра 1876. године, 2. од 14. Јула 1878 год., 3. од 28. децембра 1879. год., 4. од 11. Јуна 1884. год., 5. од 24. Априла 1885. год.

КОЈИ ГЛАСИ:

1. О ОПШТИНАМА У ОПШТЕ

Члан 1. У краљевини Србији* општине су двојачке: варошке и сеоске.

Прописи, постављени у овом закону за варошке општине, важе и за општине по варошицама, с разликама које су ниже на овом месту означене.

Члан 2. Све вароши, варошице и сва села, која сама за себе, или у свези с држим селима и засеоцима, имају своју особиту општинску управу, остају и даље као општине и задржавају своје називе као вароши, варошице села и засеоци.

Члан 2 а.****. Но општина не може имати мање од пет стотина глава пореских. При саставу општина ни једно се село цитати не сме.

Изузетак од овога правила може дозвољавати министар унутрашњих дела само по местима планинским и где би општина више од 20 километара у пречнику заузима. Али и у таком случају општина не сме имати мање од 350 глава пореских.

Члан 3.* Две или више општина могу се у једну општину спојити, кад то оне саме захеле. У овом случају морају се општине најпре саме између себе погодити, како да у будуће притежавају и уживају општинска добра, па пошто то учине изјављују својој непосредној државној надлежној власти, преко својих судова жељу, ради спајања, а надлежна власт, по изискатом мињењу збора (члан 13), доставља својим путем, ову жељу министру унутрашњих послова на решење.

Члан 3 а.**** Ово спајање више општина у једну може бити и онда, кад државна власт нађе да то захтевају државни или

општински интереси, и у том случају с имовинном општинском поступа се по члану 4.

Имања селска како покретна тако и непокретна, која појединим селима као њихова својина припадају, остају и даље њихова засебна својина.

Члан 4.* Два или више села, која у скупу једну општину сачињавају, могу се раздвојити у засебне општине, такође по жељи својих житеља, на овај исти начин, који је изложен у чл. 3.

Али пре него се таква села раздвоје у засебне општине, морају се житељи истих села сагласити, како ће нове општине стојати међу собом што се тиче имовине, општинског атара и уживања општинских добара.

Ако се општине у овоме не могу да сложе, ствар ће се предати на решење изборном суду (§ 434 грађан. поступка).

Члан 5. Подизање нове и укидање које од постојећих општина, наређује се краљевим указом, на предлог министра унутрашњих дела.

Члан 6. Одвајање појединих села и засељака од једне општине и додавање другој одобрава, а према потреби и наређује министар унутрашњих дела. Ово одвајање појединих села једне општине и додавање којој другој, свагда ће се обнародовати у званичним новинама.

Што се тиче посебног имања тога села или засеока, које се од једне општине одваја и другој додаје, има се онако исто поступити у томе, као што је горе у члану 3. за општине казано.

Члан 7. Свака општина има свој простор, на који се простире њена општинска власт. Простор тај зове се општински атар.

Свако непокретно добро мора припадати атару неке општине, па по томе свако подлежи којој општинској власти.

Но не подлеже општинској власти она места, оне зграде и они простори, који су непосредно под којом државном влашћу.

Ако се између две или више општина породи распра о атару, надлежна полицијна власт, по саслушању дотичних страна, и по надлежном извиђењу, решава ствар. Незадовољна страна може се против тога жалити вишој полицијној власти. Решењем министра унутрашњих дела наређује се, који се правац има сматрати за границу истих општина, докле незадовољна страна код надлежног суда не докаже овоје јаче право § 434, тачка 2, законика о поступку судском у грађанским парницама).

Овако се исто поступа и у распрама око атара између појединих села и засељака.

Члан 8. Сваки српски поданик мора бити примљен за члана општине:

1, ако је пунолетан и ако има право располагати собом и својим имањем;

2, ако му није ни полицијном влашћу ни другим законим наређењима забрањено живети у дотичној општини;

3, ако у општини, где жели да постане члан, стално живи две године, па ако за то време није уживао никакву милостињу за своје издржање ма из каквог фонда;

4, ако је за те две године (3 тачка) уредно плаћао државни порез и општинске прирезе;

5, ако је пре једне године купио, добио, наследио или иначе додавио у општини какво непокретно добро;

6, ако од једне године има у општини трговину, или ради занат, или иначе има занимање, законом дозвољено;

7, ако је доброг владања.

****Узима се да нису доброг владања: а, они који су били осуђивани судом за проста злочинства и преступења;

б, који се налазе под ислеђењем ради таквих злочинстава и преступења;

в, који су судом осуђени због простих злочинстава или преступења, из користољубља учињених, па из недостатка доказа ослобођени, док се са свим не оправдају и за неvine не огласе;

г, који су у течају од две последње године дана три пут полицијно кажњени за иступења против морала, или за крађу, превару, утају и овим подобна безчастења дела.

Својства под 1, 2, и 7, мора имати сваки који жели да постане члан општине, и у случају да се роди сумња, сам набавља потребне му доказе.

Члан 9. Државни чиновници, свештена лица и учитељи по закону су чланови у општини, где служе или где станују.

Исто тако и они који се приме у српско поданство по закону постају чланови у општини, где положе заклетву, или куда их упути државна власт.

Члан 10. Хришћани из турских области примају се за чланове општине под условима који су за српске поданике у члану 8 изложени.

Послови који се имају у општини да раде свршавају се или у

1, општинском збору; или

2, » суду; или

3, » одбору; и

**** 4, на сеоском састанку у границама овим законом прописаним.

*) У првобитном тексту овога члана из закона од 24. марта 1866. стоји: «У књажеву Србији»... итд. Тај израз замењен је овде са речима: «У краљевини Србији»... итд. — по одредби члана 4-ог закона од 22. фебруара 1882. (Збор. 37. стр. 54), којим је законом проглашена краљевина и ова замена наређена.

Члан 12.**** Свака општина има свога председника, који је прво лице и највиша власт у општини.

Под његовим председништвом врше се сви послови општински. Ако се општина састоји из више села, ту свако село има по једног кмета, који се сматра као помоћник председника. И онде где општину саставља варош, варошица или једно село, поред председника биће и један или више његових помоћника.

II. Општински збор

Члан 13. Општински збор свршава следеће послове:

**** 1, Бира општинског кмета и кметовске помоћнике у варошима и варошицама већим од 500 глава пореских, а поверенике у селима и варошицама од 500 глава, а тако исто и одборнике и њихове заменике

* 2, Даје мњење о томе, да ли да се по изјављеној жељи већине сеоских становника село или заселак састави са другом којом општином, (чл. 2 и 6) или да се село од дојакосње општине одвоји и за себе општину састави (члан 4).

* 3, Решава:

О општинском прирезу, кад исти прелази суму, коју може по закону о порезу од 2. октобра 1864 год. сама управна власт да одобри.

А тако исто и о сваком задужењу општине као и отуђењу непокретних добара (чл. 66.), и о свакој општинској грађевини или предузећу, за извршење кога морао би се ударити на житеље прирез преко мере одређене законом о порезу, или учинити зајам.

Све ове послове под овом тачком (3.) назначене, изнеће општински суд на решење општинском збору тек онда, пошто је најпре општински одбор о томе закључио по члану 66.

* 4, Решава о свима оним предметима, за које се овим или другим којим законом нарочито наређује да решава збор.

* 5, Даје мишљење о свима предметима које му упути надлежна државна власт.

* 6, Решава питања о пијацама; и

* 7, Решава о подели општина окружних вароши на одељења.

Кад има који од преднаведених послова у збору да се врше, онда се збор свакад скупља на позив општинског суда.

* Општински суд сазива општински збор: или кад надлежна државна власт то захте;

или кад сам суд за потребно нађе; или кад општински одбор реши.

**** Што се један пут реши на збору, а тиче се интереса општинских, не може се мењати док не протеку две године, или докле по тражби грађана потребу измене надзорна власт не одобри. По томе одобрењу збор може дотично решење и пре рока наново решавати.

Кад се год збор држи у варошима, варошицама и сеоским општинама, где има државна власт, она може на тим зборовима присуствовати, ради одржања реда, и увек има права збор распусти, ако би приметила да се на њему ради противно закону, а кривце на одговор узимати, ако би на збору до иступа или до нереда дошло.

** Ако општински суд не сазове општински збор, а требало је по закону то да учини, онда ће непосредно надзорна власт сама сазвати збор и предложити му предмет због кога је сазвао.

Члан 14.**** На општинском збору имају право гласања сви пунолетни чланови општине, који плаћају најмање потпун грађански данак, који нису под туторством или старатељством, који нису под платом код другога у служби, или којима по прописима члана 16 овог закона право гласања не би било одузето.

Општински суд ће, у почетку сваке грађанске године, начинити и јавно у судници на углед изложити списак свију својих грађана који право гласања на збору имају. Овај ће се списак у току године допуњати или исправљати, и сваки кога се тиче може против овога списка чинити примедбе општинском суду, а против решења општинског суда жалба се подноси надзорној власти. Примедбе које би на тај списак на основу закона сама надзорна власт учинила имају се такође уважити. Против примедба надзорне власти жалба се подноси министру унутрашњих дела.

Члан 15. Официри и војници стојеће војске неучествују у саветовању општинског збора.

Члан 16. На против, немају право гласања на општинском збору:

1, Они који су осуђени због злочинства, докле своја права неповрате, или кад су лишена грађанске части, за време пресудом одређено, као и они који су осуђени због преступа или иступа који човека бешчасте и јавни морал вређају, док не прође година дана од дана издржане казни:

2, Који се налазе под кривичним истражењем за дела под 1 наведена.

3, Који су пали под стециште за време док стециште траје и док се не прогласе за невинне.

4, Који су под полицајним надзором;

**** 5, Ко у име пореза ништа не дугује осим текућег полгођа.

Ко има право бирати посланике и поверенике за народну скупштину, одређује закон о скупштини.

Члан 17. На збор, који ће се сазвати начином како је гди уобичајено, дужни су долазити сви који имају право гласања.

Члан 18. Да општински збор може вршити посао ради кога је сазван, потребно је да на збор дође најмање трећина гласача.

Ако на збор не дође ни трећина гласача, * општински ће суд сазвати кога другога дана наново збор, и тада ће свршити посао они који на збор дођу, а у протоколу ће се завести на који је начин посао свршен.

* Овај се члан не односи на изборе општинског кмета, чланова општинског суда, кметовских помоћника, одборника и заменика, за које вреди пропис чл. 21.

Члан 19.**** Председник општине отвара збор и председава у истоме. Ако је место председника празно, или је он спречен, председава кмет из места из кога је председник; у недостатку или препреци истога, кмет другога села исте општине по избору најстарији, а кад је овај спречен, онда најстарији по годинама одборник.

* Ради прикупљања и пребројавања гласова приликом гласања, збор одређује два одборника или два члана гласача.

Члан 20. * На збору сваки гласач даје лично глас.

* Сваки члан гласач изискује слободно своје мишљење о ономе о чему се на збору ради, али се никоме не допушта да један другом утиче у реч, да прави у збору перед, или да говори речи које другога вређају, или које су иначе неучтивне и забрањене.

Председник има право а и дужност опоменути сваког гласача на ред и учтивост, а из збора удалити свакога, који би, и после учињене опомене, продужио правити перед или кога вређати.

Догоди ли се у збору већи перед, па га председник не може да стиша, он распушта збор, но одма га заказује за други који дан. најдаље за осам дана, а дотично лице, према величини и својству кривице, **** узеће на одговор и казнити, или по величини кривице надлежној власти предати пре него што се други збор састане. О сваком нeredу који би се догодио на збору на коме се не би десила државна власт, председник збора дужан је одмах известити надлежну државну власт.

* Кад се збор тако састао да може пуноважно свршавати посао (чл. 18), онда се узима да је оно свршено, то јест, да је закључак збора оно, на што пристане половина гласача на збору и један више, а ако би гласови подједнако подељени били, онда решава она страна на којој је председник. По о изборима општинског кмета, чланова општинског суда, кметовских помоћника, одборника и заменика вреди чл. 21. овог закона.

Члан 20. а**** Председнике и кметове (помоћници председника) по окружним варошима и варошицама, које без спајања имају преко 500 глава пореских, бира збор као и до сада, а у осталим варошицама и селима бирају повереници општински.

Кад се у овом последњем случају упразни место председника општинског или ког кмета, суд општински сазива збор за бирање повереника. Ако једно село или варошица саставља општину, онда се на сваких 100 пореских глава бира по 4 повереника; а ако општину састављају више села, онда свако село бира по 8 лица на 100 пореских глава, ови избрани повереници бирају онда председника општинског, ако је место председника упражњено, и кмета, ако се место кмета поунити има.

Ако се општина састоји из више села, онда избор председника врше повереници свих села; а ако је избор кмета за једно село, онда овај избор врше само повереници села, за које се кмет има да избере. —

Избор повереника извршиће онолики број бирача, колико оног дана на збор дође. Ако које село не би поверенике послало, онда повереници осталих села бирају председника, а ако ни једно село не би поверенике за избор послало, онда ће надлежна полицијска власт избрати једно лице, које ће вршити дужност кмета, а у исто време и плату кметову примати.

Члан 21.**** Избор општинског кмета, кметовских помоћника, одборника и заменика бива овако:

* 1, Одбор одређује, а општински суд објављује дан збора за бирање на десет дана пре.
 * Одбор ће уједно придати председнику збора два одборника.

**** Ако се има да бира председник и кметови и одборници и замењеници у исто време, онда ће се најпре изабрати председник и кад се избере онда се даљи избори предузимају.

Бирање одборника и замењеника не може истог дана бити, кад и бирање кандидата за председника и кметове.

* 2, Збор за бирање почиње у 8 сати изјутра.

И чим председник збора каже да је збор започет, бирачи ако их има двадесет, а ако нема, а оно чим се толико накупи, изабраће и предати председнику још два лица од гласача на збору.

* 3, Ових пет лица (тач. 1. и 2.) састављају бирачки одбор, који ће водити бригу о целој радњи збора сазваног за бирање.

Они ће посао између себе поделити, а могу за писарски посао узети и општинске званичнике.

Бирачки одбор решава по већини гласова.

**** Председник општине председава у збору или одржава ред у истоме. Ако је место председника упражњено, онда председава кмет из места из ког је председник; у недостатку његовом најстарији и по избору кмет другог села исте општине; у недостатку ових најстаријих по годинама члан одбора.

Где председник збора не би био у стању ред да одржи, он ће тражити помоћ од државне власти, и ова му је дужна исту дати.

* Цео бирачки одбор, или најмање тројица, имају једнако заседавати око намењеног стола од како је почео па до подне, и од 2 сата после подне па док не престане збор.

* 4, Бирачи ће за гласање прилазити одборском столу начином, који је од бирачког одбора показан.

Бирачки ће одбор само оног бирача пустити да гласа, који је записат у азбучном списку гласача на збору, и бирач ће јавно казати кога хоће за оно за шта се бира.

Чим који бирач да глас, онај одборник који држи азбучни списак, удари ће поред његовог имена знак да је гласао, а онај одборник који бележи бирања лица, пошто је на особеном табаку написао, звање и име лица за које је дат глас, написаће оздо име бирача, који глас даје, а под његовим именом записиваће се редом имена оних, који дају глас за исто звање и исто лице.

* 5, Бирачи могу долазити на збору у селима до три, а у окружним варошима и варошицама до пет сати после подне. У то време бирачки ће одбор, ма да сви бирачи нису дошли, изрећи и огласити да се непуштају на избор који после долазе. А потом, пошто прими гласове од свију оних који су на време дошли, а још нису гласали, одбор ће бирачки решити и огласити да је гласање свршено.

Но ако би и до подне когод између бирањих добио савршену већину гласова према броју бирача, по азбучном списку

начињеном, онда ће одбор огласити избор онога који има савршену већину за свршен, ма да нису сви бирачи на збор дошли и гласали.

Чим је одбор огласио најпре да је долажење на збор свршено, не сме се нико више пустити на збор; а по том, чим је огласио да је гласање свршено, не сме се више ничији глас примити.

Ако су и пре одређеног времена сви, који по азбучном списку имају право гласања на збору, дошли и гласали, одбор ће решити по гласању и пре одређеног времена, да је гласање свршено.

* 6, Чим је свршено гласање, одбор ће одмах сашити све табакe свију бирањих у једно, обележити их бројевима 1, 2 и т. д. са назначењем колико је свега табака и с додатком на крају једног празног табака, па ће крајеве конца општинским печатом утврдити.

* 7, За тим ће одбор по азбучном списку пребројати гласове свију који су их дали, и на крајнем празном табаку бирањих лица написаће словима целокупан број бирача који су гласали, и то ће одмах јавно казати.

* 8, После ће одбор приступити скупљању и упоређивању гласова колико је који бирањих добио, и објавиће ко од бирањих има савршену већину т. ј. више од половине од свију који су гласали.

* 9, Ако ни један од бирањих нема савршену већину, одбор ће то јавно казати и објавиће двојицу који према осталима имају највише гласова. Ако осим двојице, који према осталима имају највише гласова, има више њих који те исте бројеве гласова имају, одбор ће их све назначити.

* 10, У случају тац. 9. овога члана, у општинама, вароши и варошица бирачки ће одбор о свему начинити и потписати оглас, који ће се општинским судом објавити као што је објављено у дан збора, за прво бирање.

У том огласу треба да стоји: колико је свега бирача, колико је било гласача, које је савршена већина гласова, имена оних бирањих који су назначени да су добили највише гласова, и између којих се има бирати на ново; место где ће се, и дан кад ће се почети и завршити ужи избор.

Рок за ужи избор не може бити краћи од два, ни дужи од осам дана.

На ужем избору, ужи бирачки одбор ради као и на првом избору. Но ако би који члан бирачког одбора био спречен, његово ће место поунити бирачки одбор од бирача. Ужи избор бива само између оних бирањих, који су у огласу бирачког одбора назначени да имају највише гласова.

* 11, У случају тац. 9 овог члана у сеоским општинама збор, који се неће разилазити догод се избор сасвим не сврши приступиће одмах ужем избору.

И за то ће бирачки одбор одма позвати гласаче да гласају за кога од оних, за које је он по 9 тац. означио да су имали највише гласова.

И при томе гласању ради и бирачки одбор и збор, као и при првом бирању.

* 12, Одбор бирачки објавиће, и у варошким и у сеоским општинама, ко од оних по 9 тац. означених има највише гласова.

Ако двојица или више њих, који према осталима имају највише гласова, онда ће

бити онај који је годинама старији, што ће бирачки одбор одмах оценити и објавити.

* 13, Бирачки ће одбор, кад је свршен избор, одма на последњем празном табаку ставити и одма јавно обзнанити: кад је, и како је започет, држат и свршен избор за бирање, и ко је и како је изабран, па ће се цео одбор потписати.

Спискове бирачке одбор ће одмах предати општинском суду.

III. Општински суд

Члан 22. Општински је суд прва непосредна месна власт, којој је дужност, с једне стране, да извршује законске прописе и наредбе власти, а с друге опет сам, или у договору с општинским одбором, да по прописима овога закона, чува и потпомаже општинске интересе.

**** Где општински суд не би хтео извршити што му је у дужности, или би оклевао с извршењем, надзорна државна власт може на рачун председника и чланова суда, ако су они сви криви или на рачун оних који су за неизвршење криви, одредити свога чиновника, који ће тај посао урадити, и тада су наредбе одређеног чиновника за целу општину обавезне и он заузима место општинске власти у општини.

Трошак тиме учињени наплаћују се из имања кмета, чланова и помоћника, пошто рачун о томе прегледа и одобри министар унутрашњих дела.

Ако би именовани општински часници у вршењу дужности по општинским и државним пословима показали немарност, или неправилност, прва предпостављена надзорна државна власт казниће их према важности случаја казнама прописаним у члану 86. овог закона.

Ако ли би немарност и неправилност у вршењу општинских или државних послова од стране званичника општинских била скопчана са штетом за службу, кад би се они или онај од њих на кога то пада и даље оставио на својој дужности, првопретпостављена државна власт изложиће случај, прикупити доказе, узети одбрану од дотичног и послати ствар вишој власти с предлогом, да се такав општински часник са свога звања уклони.

Где би пак потреба државна или општинска захтевала неодложан рад надзорне државне власти, првопретпостављена надзорна власт има права општинске часнике и привремено са њихових звања удаљавати, и о томе извештај вишој власти подносити и од ње одобрење тражити. Ако за два месеца од више власти никакво решење не следује, привремено удаљени часници враћају се на своје звање по самом закону. За време удаљења од дужности они се лишавају плате, ако им таква припада.

Против свију ових осуда има дотично лице право да се жали вишој надзорној власти у року од 8 дана. Решење више надзорне власти извршно је и нема места даљој жалби.

Члан 22. а*** Општински суд има свој печат, на коме ће у средини бити српски грб, а у наоколо стајаће „печат суда општине Н. (које буде по имену)“.

Даљу форму и величину овога печата одредиће Министар унутрашњих дела према

форми и величини печата осталих државних власти. И тако печати за општинске судове правиће се по обрасцу, које буде дао Министар унутрашњих дела.

Члан 22. б*** На сва акта, која се издају од стране општинског суда или кметова за јавну употребу, било по званичној дужности било на захтев појединих, стављаће се, поред потписа, и печат општинског суда.

Члан 22. в*** Сви општински судови дужни су овакав печат (члан 22 а.) набавити и почети употребљавати најдаље за годину дана од дана кад почне важити овај закон.

Члан 23. **** У општинском суду председава председник општине.

Чланови суда биће у општинама које састављају само једно село, варош или варошица, изабрани помоћници председника, кметови који у исто време и дужност кметова врше, а у општинама, које се из више села састављају, кметови појединих села позивају се редом по двојица за суђење, но тако да једна и иста лица остају као чланови суда по 2 месеца, па се онда по реду са другима замењују. — Поред председника биће у сваком селу још и по један његов помоћник, који ће радити послове кмета сеоског, а ако је потребно може и више кметова изабрати бити, као што се у општинском суду имају поставити и један или више писара за вршење канцеларијских послова.

У вароши Београду, као и у осталим већим окружним варошима, где би било потребе поделити их на одељења (квартове), може се изабрати за свако такво одељење кметовски помоћник са правима и дужностима изложеним у чл. 40 и 41.

Члан 23. а**** Главни кмет (председник општине) у вароши Београду и Нишу**** поставља се краљевским указом на предлог министра унутрашњих дела, и кад потреба захте, тим се истим путем и уклања са тога звања.

Ако се за кмета постави државни чиновник, он задржава сва права чиновничка, и године службе проведене у кметству рачунају му се као године проведене у служби државној.

Кад се са овог звања смени, он долази на место са кога је узет, или на равно звање, или ужива пуну плату места са кога је узет докле му не би ново постављење у службу следовало.

Кмету који се у вароши Београду и Нишу**** постави, одређује плату одбор пре наименовања. Но ако буде плата мала и неодговара положају одређује се указом при наименовању, и то је за општину обавезно.

Члан 24.** Кмет, чланови општинског суда и кметовски помоћници бирају се на две године.

Члан 25.* Пређашњи могу бити на ново изабрани.

Но не морају се избора примити док не истеку 4 године од како је дотично звање одслужено.

Члан 26.* Ако је варошка општина подељена на више одељења, опет општински збор, састављен из свију одељења, бира

кмета, чланове и помоћнике општинског суда.

**** У селима општински збор бира поверенике за избор председника, а збор села бира поверенике за избор кмета.

Но помоћници, кад се бирају, морају бити из одељења за које се бирају.

Члан 27.* Ако збор неће, ма из кога узрока, да бира кмета, онда га бира одбор, а ако ни одбор неће, онда дужност кмета врши по годинама најстарији члан одбора, донде док збор не учини избор.

Члан 28.** Сваки, који је за кмета, члана општинског суда, или помоћника кметовског изабран, мора, две године служити. Но ако би међу тим и пре истека овога времена наступили узроци, због којих се изабрани по члану 58. не мора примити избора, може дати оставку на звање, која се подноси на уважење надзорној власти.

Члан 29.* За кмета, чланове општинског суда и кметовске помоћнике могу бити изабрани они чланови општине или села, који могу бити одборници (чл. 52).

**** А поред тога, да је члан општине која га бира; да зна читати и писати и да не долази у изузеће по члану 16. овог закона. Но у недостатку удесног писменог кандидата, може се и неписмен изабрати.

Сваки члан општине дужан је примити се дужности, за коју је изабран.

Ко не мора примити се да буде одборник (чл. 58), тај се не мора примити ни да буде кмет или члан општинског суда, или помоћник кметовски.

Кад се изабрани неће да прими кога од поменутих општинских звања, дужан је тога ради одмах, а најдаље за три дана после саопштеног му избора, поднети молбу одбору с назначењем узрока због којих се неће да прими избора.

Према важности узрока, одбор ће или молбу уважити, у ком се случају има нов избор учинити, или молитеља решењем одбити. У последњем случају, дужно је исто лице примити се звања, за које је изабрано, које ако неби и после добивеног решења хтело учинити, одбор изриче над њим на корист општинске касе новчану казну: у сеоским општинама и селима до двадесет и пет динара, а у општинама по варошицама, до сто педесет динара. Но ако се изабрани и после ове казни не хтедне примити тога звања, одбор ће га осудити, у сеоским општинама и селима да плати од двадесет и пет до сто педесет динара, а у варошима и варошицама од сто педесет до шест стотина динара.

Противу овога решења одборског нема места жалби. У овом другом случају не мора се примити избора, док не протеку четири године од дана избора.

Члан 30. У општинском суду, као председник и чланови не могу бити:

1, Два или више лица, која стоје међу собом у свези сродства до четвртог степена по крви, или до другог степена по тазбини закључно;

2, Државни чиновници у служби налазећи се, као и пензионари, свештеници и учитељи;

3, Официри и војници стајаће војске.

Онај који је једном био кмет или члан општинског суда, или помоћник кметовски,

па из истог звања из каквих узрока по овом закону отпуштен, не може се на ново бирати, док не протеку три године од времена, од како је отпуштен.

**** Но ако би овако отпуштени опет за кмета изабран био, сматраће се као да није ни изабран и поступиће се по чл. 27.

Члан 31.* **** 1, Избор кмета и кметовских помоћника бива редовно у присуству надзорне власти.

Но ни у ком случају власт се не сме мешати у бирање, и из ма кога узрока дан избора одгађати.

2, Општински суд, чим, по тач. 13 у чл. 21. овог закона, прими спискове бирања од бирачког одбора, известиће одмах државну надзорну власт о свршеном избору.

**** 3, Противу избора на збору свршених, сваки бирач може се жалити посредно или непосредно надзорној власти у овим случајевима:

а, ако избор није извршен по прописима овог закона;

б, ако изабрато лице не може бити по закону оно за шта је изабрано;

в, ако је било наговарања или подмићивања код појединих гласача.

Жалба се подноси у варошима у року за три дана, а по селима за осам дана, рачунајући од дана избора.

Решење које надзорна власт донесе по поднетој жалби, одмах је извршно, и суд општински чим добије од власти извештај, ако се избор одобрава, уводи у дужност изабрана лица, а иначе одређује се по пропису нов избор.

Члан 32.* Кмет и чланови општинског суда и помоћници кметовски (чл. 26.) полажу пред општинским одбором ову заклетву:

„Ја Н. Н. закљичем се јединим Богом, да ћу владајућем Краљу Н. Н. и отачаству веран бити, да ћу се Устава и закона земаљских придржавати, да ћу дужност мога звања тачно отправљати и општинске и државне интересе савесно заступати и бранити. Тако ми Бог помогао“.

Ова заклетва, на писмено стављена и потписана заклетим лицем и свештеником, који је заклео, одоверена, чува се у општинској архиви.

**** Ову заклетву полажу и сви остали званичници општински.

Члан 33. Општинском суду предају се у дужност и полицајни послови, и у општини, но у колико би у којој општини, према околностима, немогуће било вршење полицајних послова, Краљ може, на предлог министра унутрашњих дела, државној власти предати управу над месном полицијом.

**** Но сви трошкови учињени том приликом од државне власти падају на терет општине.

За варош Београд остају у важности сва дојакоршња законска правила и наређења у смотрењу управе полицијом.

Члан 34. Упражњавајући полицајну власт, општински суд врши ове послове;

1, стара се о чистоти у месту и околини;

2, стара се о безбедности лица и имања у општини;

3, води надзор над општинским и државним зградама, које се у општини налазе и које су његовој бризи поверене;

4, стара се о добром обдржавању Ћуприја, друмова, о обалама река и потока.
**** Но ако се коме путнику или иначе догоди каква штета, што путеви Ћуприје у кругу исте општине нису у реду, а докаже се да општинска власт није вршила прописе § 14. закона о сувоземним путевима, поред казни, коју изриче надзорна власт по овом закону, општењена страна може судом тражити од свију кметова накнаду штете.

5, стара се о предупредњу пожара и о средству за гашење;

6, стара се о држању здравља људи и стоке у општини;

7, води надзор о разним мерама, којима се служе трговци и други људи који на меру што продају, и у опште да се преваре не догађају;

8, надзирава над меанама, кафанама, гостионицама, да ли се извршују прописана правила;

9, води бригу да ко не даје повода и не иде на руку развратности и скаредности, да све што је противу морала и благих обичаја има да отклони;

10, представља државним властима своје сажитеље, који желе добити путне исправе за стране државе;

11, води списак странаца;

12, надзирава над лицима, која су од суда или од полицајне власти стављена под надзор, а за лица поквареног и неморалног владања чини, сходно закону, надлежне кораке;

13, стара се о томе, да у општини не буде просјака и беспосличара;

14, настојава да родитељи своју децу у школу шаљу.

Члан 35.* Општински суд као власт општинска, која има да заступа и чува општинске интересе, ради следеће послове:

1, Бира писара и друге званичнике општинског суда;

**** Но при бирању и постављању писара и осталих званичника општинских првенствено ће се узимати спремна лица из општине.

Овде се као правило одређује, да отпуштени из државне службе чиновници, свештеници, учитељи или други државни органи, не могу за писаре и општинске званичнике бити бирани за пет година, рачунају од дана кад је из пређашње службе отпуштен, а тако исто ни они који стоје у изузећу по члану 16. овог закона.

2, Управља општинским имањем, и дужан је да нареди да се исто попише и примери за једну годину дана, и да се стара да се што од истога не окрњи, не умали и не уништи.

3, Рукује општинским приходима;

4, Предлаже општинском одбору суму која је потребна да се као прирез покупи, па у сагласју с одбором, располаже исти, као и друге општинске терете на поједине житеље;

5, Води рачуне о свима приходима и расходима општинским;

6, Води бригу о општинској сиротињи;

7, Надзирава над старатељима који рукују с пуцилским имањем, па кад примете да стараоци несавесно поступају са пуцилима и њиховим имањем, извештава о томе старатељског судију;

8, Даје, у договору с одбором, сведочанства о владању појединих житеља на основу члана 8, тач. 7 овог закона, кад исто власт захтева, а сам општински суд, кад поједина лица сведочанство о своме владању и имовном стању итд. захтевају. Сведочанства пак о сродству такође издаје општ. суд са одбором;

**** 9, Уверава се поред оног што надзорна државна власт редовно врши, да ли се протоколи крштених и умрлих уредно воде;

10, Садејствује при попису житељства са државним властима, води тачно списак чланова своје општине, списак лица способних за гласање на збору, као и списак оних лица, која су дужна порез плаћати;

11, Чува сва општинска писма, акта, књиге, и томе подобно;

12, Издаје сведочанства о томе, да је ко год жив, да се налази у општини и т. п.;

13, Управља општинском поштом, помоћу које стоји општина у поштанској свези са другим општинама.

Како ће се вршити послови општинске поште, о томе ће министар унутрашњих дела издати особена упутства.

14, Прима и отпушта општинске служитеље, и

15, Прописује таксе механске, хлебарске,**** односно пића, хлеба, и т. д. у договору с одбором општинским.

Члан 36. У колико би општински суд за извршење својих наредба, изданих у границама закона, имао и силу употребити, може то учинити према ономе, ко би се томе противио, или то не би хтео испунити, и то ће свагда бити на рачун онога који није испунио наредбу општинског суда.

Члан 37. Општински суд саставља и подноси општинском одбору рачуне о управи општинских добара и о општинским приходима и расходима.

Члан 38.**** Општински буџет саставља суд општински и пошто га прегледа и одобри одбор, подноси се на одобрење по чл. 78. Ако се из буџета увиди, да редовни приходи општински нису довољни да се подмире општински трошкови, суд ће предложити да се сума, у колико недостаје до подмирења општинских трошкова, надокнади прирезом.

Ако одбор поднесени буџет одобри, али не одобри да се извесни издатци прирезом подмире, назначиће начин, како мисли да се ови издатци подмирити могу; не одобри ли пак и саме неке издатке, назначиће за што их не одобрава; и општински суд, поред спровода буџета, поднеће све те приредбе одбора, као и своје разлоге, за што налази да су одбором неодобрени издатци нужни, надзорној власти, која, ако нађе предлог за уместан, а недостатак, који је за подмирење расхода нуждан превазилази суму коју надзорна власт може сама да одобри, подноси ствар министру финансије на одобрење.

Овако се исто има поступити и онда, кад би се мимо буџета какви изванредни издатци имали чинити, па на то не би хтео да пристане општински одбор.

Члан 38 а.**** Општински прирез располаже се на поједине становнике по сразмери непосредног пореза, који они држави плаћају ма по ком закону о тим порезима.

Највећи прирез, који се годишње на једну пореску личност може ударити, не сме бити већи: у селима од пет, у варошима и варошицама од десет, а у вароши Београду од 20%, оне суме, коју дотична пореска личност плаћа годишње у име непосредних пореза.

Ако би где требало више приреза за коју годину, министар финансија искаће на молбу оних који тај прирез захтевају, овлашћење од државног савета (члан 90 тач. 8. устава), на основу кога може давати таква одобрења.

Члан 39.* Општински суд у варошима и варошицама држаће недељно најмање два пута а у селима једанпут редовне седнице, и дане у које ће ове седнице држати назначиће још у почетку сваке године. Но осим ових редовних седница, може држати и ванредне свакад, кад председник за нужно нађе, и седницу нареди, или кад то општински одбор због нагомиланих послова захте.

**** Председник суда дужан је са писарима сваког дана у судници бити и општинске послове вршити.

Члан 40. У време кад нема седнице, председник и чланови општинског суда врше, сваки за себе, послове, који су распоредом или председником означени, у колико су ти послови приурговљивања за даље саветовање суда, или у колико се тиче извршења оног, што је суд или одбор решио.

Члан 41. Кад се општина састоји из више села, прва је месна власт у селу, где је кмет, општински кмет (председник општинског суда), а у другим селима помоћници кметовски.

Кмет и помоћник, или помоћници кметовски, сваки у своме селу, са два поштена сељака, који су кућне старешине, извиђа потрице, које не износе више од сто гроша чаршиских, и одређује накнаду штете и казну за кривца, ако томе има места.

Потрице пак преко сто, па до пет стотина гроша чаршијских, извиђа општински суд.

Кмет и помоћник, или помоћници кметовски, сваки у своме селу помирљиво расправља тербе, које би се породиле између житеља, због њива, крчевина, забрана и других оваквог рода, потраживања. Но поравнања пред кметом учињена, само се онда силом власти извршују, ако су и од општинског суда потврђена.

Кмет и помоћник, или помоћници кметовски, сваки у своме селу, извршује све наредбе које добије од општинског суда, стара се, сходно правилима и добивеним упутствима, да се отклони свака штета и опасности личности и имања, и све што би могло мир и поредак нарушити у селу и, казни оне који се покажу непослушни, било кад он што нареди, било кад извршава наредбе општинске власти.

Непослушног може ма ко од њих осудити на затвор двадесет и четири сата, или од једног до шест цванцика новчане казни, пошто претходно призове бар два одлична сељана, кућне старешине, и у присуству њином ствар извиди и пресуду изрече.

Пресуда кмета одма се извршује.

Кмет и помоћник, или помоћници кметовски, о својим пресудама извештавају у одређено време општински суд који има

права надзора, и коме су они одговорни ако учине какву противзаконитост, а председник општинског као и чланови, ако би у исто време били и кметовски помоћници, одговорни су непосредно надзорној државној власти за противзаконности, ако би какве учинили.

Члан 42. Руковање са општинским приходима у општинама, где нема нарочитог лица као рачуновође, може општински суд, по одобрењу одбора, поверити једном од чланова општинског суда или ком другом општинском званичнику.

Начин вођења рачуна и начин надзора ових рачуна прописале министар финансије.

**** Ови прописи морају се тачно вршити; но ако би се ма у чему одступило без нарочитог одобрења, могу се руковођци и рачуновође општинских каса казнити од надзорне власти по члану 86 поред оног, што они стоје одговорни по устројству главне контроле.

Члан 43. Председник са два члана суда општинског суди онима, који учине што било против општинских наређења, или других прописа државне власти. Он наређује да се ко узме на одговор и, под званична ислеђења за дела забрањена, и према потреби упућује или шаље надзорној власти.

Кмет, као председник општинског суда извршује закључења општинског одбора, но у случају ако нађе да решења општинског одбора нису законима саобразна, или да вређају општински или државни интерес, он их задржава од извршења и враћа их одбору на нови претрес показујући им уједно узрок зашто се не могу извршити. Остане ли одбор ипак при свом закључењу, онда упућује кмета да ствар поднесе државној власти на решење, ако се суд разлозима одбора ипак не нађе убеђен.

Члан 44. Општински суд решава по вишини гласова.

Но закључене општинског суда за које председник нађе;

1, да прелази круг радње општинског суда;

2, да су противна законима и законим наредбама власти, — подноси председник, пре извршења, са својим примедбама на решење надзорној власти.

Члан 44 а.**** Ако се закључци учињени по члану 43 и 44. изврше пре но што се поднесу на одобрење надзорној власти, а буду противни интересима државним и општинским, одговара кмет кривично, а штету причињену плаћају сви одборници (по чл. 43) и чланови општинског суда који су решавали (по члану 44).

И ако не би било никакве штете, кмет ће моћи одговарати по овом закону што није испунио прописе законске.

Члан 45. Особени закони одређују круг и начин радње општинских судова у грађанским и кривичним предметима.

Члан 46.* Председник општинског суда, осим означених послова, има још ово да врши:

1, Он прима и отвара писма на општински суд управљена, сви се послови преко њега достављају општинском суду, одбору или збору, и он је дужан све наредбе државне надлежне власти саопштити општинском суду, одбору или збору, у колико коме

треба то да се саопшти, и стара се о извршењу њиховом.

**** Званичнике који немају сталне плате, председник може административно казнити од 5—30 дин.

Ова се казна изриче на ползу општинске касе.

2, Он чува при себи општински печат и удара га на писмена, што се од стране општинске власти издају.

3, Он потписује сва писма, која се од стране општинских власти шаљу или издају.

4, Он надзирава да се сви послови у општини тачно врше, одговоран је за све неуредности, узима на одговор оне који неуредно, небрижљиво и неискрено отправљају послове, и према томе чини даље надлежне кораке.

5, Председник општинског суда може општинске званичнике дисциплинарно казнити, укором или губитком плате до осам дана, а општински суд може их казнити губитком плате до петнајест дана, и уклонити их са звања.

Дисциплинарну казну над општинским лекаром и инцилером изриче општински суд, а уклања их са звања општински одбор по предлогу општинског суда.

Члан 47.* 1, Председник, чланови општинског суда, кметовски помоћници и сви остали званичници општински, не могу се удалити из општине без пријаве и одобрења.

**** 2, Главни кмет у варошима и варошицама не сме одсуствовати дуже од 24 сахата, у селима дуже од три дана без знања и одобрења надзорне власти.

Члановима суда, кметовским помоћницима и свима осталим званичницима, даје осуство до 10 дана суд општински сам, а до шест недеља по претходном одобрењу одбора.

3, У хитним и одлагања нетрним случајевима може дати осуство до три дана: председнику члан суда, који га по закону заступа, а председник члановима општинског суда, кметовским помоћницима и свима осталим званичницима општинским.

4, Председника кад осуствује или је спречен, заступа у дужности по звању старији члан општинског суда.

5, Члан општинског суда кад осуствује, или је спречен, заступа кметовски помоћник, који није члан, али ако их је више, који нису чланови, онај кога одреди општински суд.

А кад нема кметовских помоћника, онда члан одбора, кога одреди општински суд.

6, Кметовског помоћника, који није члан општинског суда, кад осуствује или је спречен, заступа члан општ. одбора, кога одреди општински суд.

7, Општинским званичницима, кад осуствују или су спречени, одређује заступника општински суд.

8, Ономе који је одређен да заступа у дужности осуствујућег председника или члана општинског суда, или помоћника кметовског кад то заступање траје дуже од 15 дана, даје се накнада равна плати онога, кога одређени заступа. Накнада ова припада само онима, који не врше никакву другу платежну службу. Ономе, коме се даје осуство од дужности, или који је спречен у вршењу дужности због болести,

тећи ће плата и за време одсуства, а у свима другим случајевима одсуства због свога посла или због посла општ. или народног, који је нарочито плаћен, као и у случају одсуства дужег од петнајест дана, плата престаје.

Члан 48. Општински писар води протокол о радњи општинског суда и исти заједно са председником потписује. Он саставља сва писмена, која се издају или кул шаљу у име општинске власти, израђује решења општинског суда и све објаве, и у опште води бригу о целом писмоводству општинском и општинској архиви.

Сва писмена, која се издају у име општинске власти, поред председника и писар премапотписује.

Осим тога, општински писар ради и све оне послове, које му одреди председник општинског суда. А у сеоским општинама он врши и послове месне поште. (Последњи одељак овога члана укинут.****).

IV. Општински одбор

Чл. 49. Ради редовног заступања општинских интереса и ради надгледања радње општинског суда, у свакој општини постоји општински одбор.

Члан 50. Поред кмета, као председника, и чланова општинског суда, одбор састављају:

1, У варошима неокружним, варошицама и сеоским општинама, које имају мање од триста глава пореских, осам одборника.

2, У истим општинама, где је број глава пореских преко триста, а мањи од пет стотина, дванаест одборника.

3, А где је преко пет стотина глава, шеснајест одборника.

4, У окружним варошима такође шеснаест.

5, А у вароши Београду тридесет и два одборника.

Члан 51. Председник општинског суда уједно је и председник општинског одбора.

Но кад би одбор дејствовао по чл. 64, или по 1-вој тачки чл. 65. како председник тако и чланови општинског суда имају се за то време удалити из седнице одбора у коме ће случају председавати најстарији по избору одборник.

Председник је дужан старати се да се у одбору одржи поредак и да се одбор у свом раду придржава законих прописа.

У случају том, да неред у одбору обвлада, или да се почне саветовати о предметима, који по овом закону неспадају у његову надлежност, председник изјављује да је седница прекинута, и после те изјаве никакво решење одборника нема законе силе.

Члан 52.* Сваки који има право гласања на општинском збору, и има непокретних добара у Србији, или има сталну радњу коју на своју руку води, а плаћа потпун грађански данак, може бити изабран за одборника.

Члан 53.* Не могу бити изабрани за одборнике:

1, Чиновници надлештава, који над општином непосредно надзиравају;

2, Општински званичници под платом, председник и чланови општ. суда, као и служитељи општинских и других јавних надлештава;

3. Сродници до другог степена закључно.

Ако су оваки сродници случајно изабрани, старији по избору узима се за одборника.

**** Сви који су у каквој год служби државној, а тако и пензионари и свештеници, могу се примити за одборнике само по одобрењу својих надлежних министара. Пре тога одобрења не могу учествовати у раду одборском, а ако би то учинили, рад одборски у седницама, на којима су они присуствовали, не вреди.

Члан 54. Кад се бирају одборници, изабраће се уједно и њихови заменици, који ће долазити у одбор само онда, кад их председник позове.

Заменици позивају се у одбор редом кад немогне да се довољан број одборника скупи, да би одбор могао држати своја саветовања.

Број заменика треба да је раван половини чланова одбора, нерачунајући ту и чланове општинског суда.

Члан 55.* Одборници служе две године. Прва половина одступа после једне године коцком, а после сваке године заоставша половина одступа без коцке.

Члан 56.* Одборници и заменици полажу формалну заклетву, као и остали општински часници, по члану 32.

Док ову заклетву не положи, не ће моћи учествовати у седницама, и решења, која би била донесена у таквим седницама, не вреди.

Члан 57. Изабрани за одборнике и заменике немају никакву плату од општине.

Члан 58.* Сваки члан општине, који буде изабран за одборника, или заменика, дужан је примити се тога избора и отиравати дужност одборника за време које је изабран.

Избора се пак не морају примити:

1, Они који су навршили шесет година;
2, Они који због дуготрајне болести и слабости нису у стању вршити дужност одборника;

3, Они чланови општине, који се по свом редовном занимању, већином налазе на страни или на путу;

4, Државни чиновници у служби налазећи се, свештеници и учитељи;

5, Они који су били одборници заменици, за једну годину после тога, кад су престали бити одборници или заменици.

Члан 58 а.**** Одборници и заменици пошто се уведу у дужност не могу ни на кој начин одступити са свог положаја, пре него одслуже прописан рок. Но ако за време трајања њихове службе наступи према коме неспособност, предвиђена у чл. 16, онда таквог разрешава одбор од његове дужности, или ако то одбор пропусти учинити, или не би хтео учинити, то врши надзорна власт својом наредбом, која је одмах извршена.

Члан 59.* Разлоге оних чланова општине који су напоменути у тачкама 1, 2, 3, и 5. члан 58, прегледа и уважава општ. суд и кад те разлоге уважи, онда се, по наредби одбора, бирају нови одборници на њихова места, а докле одбор заменицима попуњава привремено број одборника.

Ако општински суд не уважи разлоге истих чланова, они се могу противу тога жалити општинском одбору, који их према

важности разлога, може разрешити од дужности одборника; али докле не буду разрешени, дужни су вршити своје дужности као одборници и заменици.

Члан 60.* Кад које лице, осим оних у чл. 58. именованих, не би хтело примити се дужности одборника и заменика, дужно је тога ради, најдаље за осам дана после саопштењем му избора поднети молбу општинском суду с назначењем узрока због којих неможе да се прими избора. Према важности разлога, општински ће суд или молбу уважити, у коме се случају има други за одборника или заменика изабрати, или ће молителу решењем одбити. Ако је молител решењем одбијен, на опет неће да се прими поверене му дужности, казниће се новчано, и то: у селима до педест, а по варошима и варошицама до стотину динара, и опет се мора избора примити.

Казну ову изриче и извршује општински суд у корист општинске касе.

Члан 61. Све што је у члану 58, 59 и 60 казано за одборнике, важи и за избор црквених татора и старатеља и за друге подобне дужности, које чланови општине бесплатно врше.

Члан 62. Одбор се скупља у седницу на позив председника, или по своме закључењу. Дани кад се држе редовне седнице имају се напред објавити.

Члан 63. Одбор, према свом одредењу, у нешто контролише радњу општинског суда а у нешто сам ради у неким предметима.

Члан 64.* Све што општински суд има по решењу општинског одбора да уради, подлежи надзору одбора, који, кад је незадовољан радњом општинског суда поступа по члану 70 овога закона.

Члан 65. Општински одбор, као власт која контролише радњу општинског суда, ради поглавито ове послове:

1, Прима од суда и прегледа општинске рачуне и испитује да ли су сви издаци учињени по закону, на основу решења одбора општинског.

Ради прегледања рачуна, одбор може из своје средине одредити два или више чланова да рачуне промотре.

Које рачуне одбор одобри, ти се шаљу на даљу потврду надзорној власти.

Наће ли пак одбор у рачунима неправилност, он тражи од суда потребна објашњења, па ако се ни с њима не задовољи, доставља ствар са својим примедбама надзорној власти.

**** Но свакојако, издатци учињени по рачунима, преко буџета, и без одобрења власти, сматрају се као злоупотреба у ком случају за штету одговарају одборници који су донели закључак о издатку.

Што у односу на општинске рачуне нареди министар финансије, то се има у општини да изврши.

**** Ако ли суд или одбор не изврши оно што министар финансије нареди, надзорна власт наредиће извршење на трошак одборника, или свију кметова, који неизвршењу узрок буду.

2, Прегледа, изменује и одобрава буџет општинских прихода и расхода.

3, Узима у претрес предлоге, које му доставља општински суд.

4, Овлашћује општински суд да, у ванредним приликама, може, у име општине и без одбора, општинске ствари решавати.

5, Доноси своја решења по свима оним предметима, који су упућени општини, а за које се изреком не каже да их општински суд може коначно решити.

Члан 66.* Садејствовање и пристајање одбора потребно је:

1, а) да се може из општинских прихода, или из општинске касе, учинити какав издатак, који није стављен у предрачун.

**** Но пре извршења овог закључка, има се тражити одобрење министра финансије.

б) да се одобри општински прирез, ну ако исти прелази меру законом одређену, потребно је још и одобрење збора (чл. 13. тач. 3.) па ако и збор усвоји, поднеће се предлог о томе на одобрење државној власти (чл. 90 тачка 8 устава);

в) да одобрава давање под закуп општинских добара; и

г) да може општина купити какво непокретно добро;

2, Да се заведе неко ново општинско звање, или да се умножи број општинских званичника и служитеља;

3, да се когод овласти да може општину у парницама пред судом заступати;

4, Да може општина продати и у опште отуђити што од својих непокретних добара;

5, Да се може општина задужити.

Но у оба ова случаја под 4 и 5 потребно је још и сагласје збора (члана 13 тач. 3.) и одобрење државне власти (чл. 90 тач. 8 и 9 устава).

О давању општинских земаља оскудницама, као и општинској шуми и општинском потесу, постоје особена правила;

6, Да се предузму ма какве општинске грађевине и предузећа, ако трошак за исте у варошима и варошицама износи више од хиљаду, а у сеоским општинама више од две стотине динара;

7, Да се на општину разреже прирез или иначе да се општина прими ма каквог терета, који би имали сносити или поједини житељи општине или сама општина.

Одбор садејствује са општинским судом, да се прирез и други терет по смислу закона на поједине разрежу.

У случају том, кад треба да се какав јавни посао уради, за који је потребан већи број људи и подвозних средстава, одбор у име општине наређује како да се та потреба подмири општим радом.

У оваквим случајевима, дужан је радити сваки житељ општине, који подлежи плаћању државног пореза.

Државни чиновници, свештена лица, учитељи, општински званичници, служитељи Краљевог двора, као и општински и државни служитељи, не раде лично, него се откупљују новцем по одређеној такси, или шаљу у место себе друго лице, које је за рад способно.

А и остали житељи општине могу место себе послати друго лице за рад способно, а по одобрењу општинског суда могу се и новцем од личног рада откупити по одређеној такси.

У варошима, одбор може овластити општински суд, да разрезује терет рада на

поједине, у коме случају одбор води контролу да ли се то уредно разрезају;

8, Да се удејствује све оно за шта се у овом закону каже да је потребно да општина уради, или да она пристане;

9, Да се ко год прими за члана општине, осим случају кад по закону постаје члан;

10, Вира општинског лекара и инципира по предлогу општинског суда.

**** Но инжињера не може у ту службу примити, ни примљеног из исте отпустити, док министар грађевина не одобри.

За лекара општинског у осталом важе прописи закона о уређењу санитарске струке и

11, Решава да се могу отуђити покретне општинске ствари.

Члан 67. Општински одбор саветује се и своја закључења издаје о свима предметима, које му упути надзорна власт.

Ако одбор неће да узме у претрес овакве предмете, или оне предлоге које му учини општински суд, (тач. 3. чл. 65) онда надзорна власт, по саслушању суда, подноси ствар на решење дотичном министру, и решење овога имаће општински суд извршити.

Члан 68. Плату кмету, члановима општинског суда, кметовским помоћницима, писару као и осталим општинским званичницима и служителјима, одређује одбор.

Приликом одређивања плате, не могу бити у одбору они којима се плата одређује.

**** На плату председника у селима и варошицама, даваће све пореске главе дотичне општине најмање по динар, а на плату помоћника његових, или селских кметова, по пола динара уза сваку полугодишњу порезу најмање, и тај ће се прирез купити уз порезу, и разрезивати по имућству, и то само у колико не би достало од осталих прихода. Нарешјење ово има се извршити по што груписање општина извршено буде.

У варошима плату одређује одбор, а тако исто и варошицама и селима преко 1500 пореских глава.

Чл. 69. * Ако одбор поменутих лица одреди малу плату тако, да се због тога не би могло наћи лице способно за исте послове, или да људи, на које падне избор, не могу отуда живети пристojно, и вршењем општинске дужности морају своје приватне послове напустити, у том случају, ако одбор, и после учињене му примедбе од стране општинског суда, не би одредио већу плату, збор решава ствар.

Решење збора обавезно је за општину.

Члан 70. **** 1. Кад одбор дозна и увери се, да је председник или члан општинског суда, или кметовски помоћник, неуредан у дужности, или да ради на штету општинских или државних интереса, или да се је одао порочном животу или да му је у опште владање таково, да га чини недостојним за његово звање, одбор може представити надзорној власти и тражити да се са звања уклони, поткрепивши свој предлог нужним разлозима.

2. Одбор може и онда тражити да се који од именованих лица са звања на коме је уклони када се ово покаже по све неспособно за то звање, или ако је такво

лице дошло у положај да нема права гласања на збору (чл. 16).

3. Надзорна власт, примивши овај предлог извидиће га у најкраћем року, па ако нађе, да је кривица доказана и даје таква, да дотично лице треба уклонити са звања, о чему, по што решење постане извршно, извештава општински суд, а овај одбор, ради наређења избора на место збаченог.

Противу овог донетог решења обе стране имају права, и то у варошима и варошицама за три дана, а по селима за осам дана, жалити се вишој државној власти, а решење те власти извршно је.

4. У свима случајевима поменутих у тач. 1. и 2. има надзорна власт право, да и без доставе кривице ове извиђа, и да решења своја доноси у смислу горњег наређења, но и тада има места жалби у означеном року.

Члан 71. Да би одбор могао издати какво решење треба да у седници одбора присуствују две трећине одборника, нарочујући у то чланове општинског суда.

**** У седницама треба и чланови општинског суда да учествују редовно, и они тад имају права одборника.

У одбору бива гласање поименце прозивањем од стране онога, који председава

Члан 72. Ако је одбор по други пут због једног истог предмета сазван, ствар решавају они чланови који тада у седницу дођу, ако је ту бар трећина одборника.

Члан 73. У општинском одбору узима се да је ово решено, на што пристане половина и бар један више од одборника, који су у седници. Кад су гласови на једнако подељени, узима се да је оно одбор решио, на којој је страни председник.

**** Одлуке одборске достављају се редовно на знање надзорној власти.

Члан 74. Кад се предмет одборског саветовања тиче приватних интереса ког одборника, онда тај одборник неће моћи учествовати у саветовању истог предмета.

То исто важи и за председника и чланове општинског суда, у ком председника заступа један од чланова суда, а кад из истих узрока ни они не могу учествовати у саветовању одбора онда најстарији по избору одборник.

**** Ако је већина одбора и заменика интересована у каквом предмету, а требало би решење одборско, онда за тај нарочити случај бирају се други одборници на место интересованих но они чим реше ствар, због које су изабрани, престају више као одборници дејствовати.

Члан 75. У седницу општинског одбора дужни су долазити сви одборници. Који неби могао доћи, мора то за време јавити председнику, како би, место одборника, могао позвати кога од заменика.

Који одборник или заменик не оправда код општинског суда свој изостанак, а није председнику јавио да не може доћи у седницу, или је јавио, а докаже се да није имао узрока биће кажњен: у селима новчано од једног до шест цванцика, а у вароши и у варошицама од једног до пет талпра, коју казну одређује општински суд

по правилима, која ће сам одбор у овоме поставити. Новци иду у општинску касу. Исто тако биће кажњен и онај одборник или заменик, који оде из седнице пре свршетка, а не може да се оправда.

Члан 75 а.**** Ако одбор за месец дана после избора не пропише правила по којима ће се по наведеном казна извршити, онда на предлог надзорне власти прописује та правила министар унутрашњих дела, и иста правила одбор не може мењати.

Члан 85 б.**** Забрањено је одборима у скупу а и појединим са другом којом или више њих општина и њихових одборника договарати се, какав ће закључак доносити у стварима, у којима су у питању државни интереси.

Ко противно поступи, надзорна власт изриче казну члана 86, ако се иначе кривица не би казнила по кривичном закону.

Члан 75 в.**** Ако одборници не би хтели да врше своју дужност или би радили супротно државним интересима, власт надзорна може их привремено уклонити са звања, и то ће привремено уклањање вредити највише за шест недеља, за које време ако не изјаве да ће радити свој посао, ствар се са описом кривице представља министру унутрашњих дела на решење, о коначном разрешењу, што ако се одобри, учиниће се нов избор одборника и заменика. За време разрешења или док се не изберу нови на њихова места, дужност одбора пуноважно врши суд општински.

Члан 76.**** 1. Општине и општинске власти стоје под врховним надзором државне власти, која преко својих општинама претпостављених органа, извршује и упражњава тај надзор. По овоме надзору иста државна власт има права сва закључења збора, одбора и суда задржати од извршења, ако би иста била противна постојећим законима или законом наредбама.

2, Противу одлуке дотичних надлежних власти, којима се закључења по тачци 1. задржавају од извршења, може се збор, одбор, суд а и друго приватно лице, где су у питању његови интереси, жалити дотичном министру, који ће, по што ствар извиди, закључке дотичне одобрити или уништити.

Ако надлежни министар по поднетој жалби за три месеца, од дана предаје, не донесе никакво решење по таквом предмету, онда постају закључци извршни.

3, Ако би одборници сами или иначе, извршили, или покушали извршити, закључке своје, или би своју радњу руководили у правцу штетном у опште за интерес државне и општинске, поред казни по овом закону (чл. 86), могу се у неодложним случајевима, наредбом надзорне власти, привремено удаљити од својих одборничких положаја, а ствар са описом кривице представља се првој вишој власти ради накнадног одобрења.

Према важности кривице и понашања у опште одборници могу се тим начином и са својих звања збачити, у ком случају не могу се за одборнике заменике и у опште за часнике општинске бирати, док не протеку три године од кад су збачени. Све ово односи и на поједине одборнике и заменике, а тако и на кметове, чланове

општинског суда и помоћнике кметовске, у колико то није одређено чл. 22.

Жалбе у свима овим случајевима против решења надзорне власти подносе се првој вишој власти, у варошима и варошицама за три дана, а у селима за осам дана, и решење ове власти извршно је.

4. Ако општинска власт у свима горе наведеним случајевима и иначе, не ће да врши законе или наредбе државне власти, надзорна власт принудиће дотичну општину да то изврши, или ће сама извршити на начин и трошак општине, као што је прописано у чл. 22.

Члан 77.* Варош Београд стоји под непосредним надзором Управе Вароши Београда, окружне вароши стоје под непосредним надзором дотичног начелништва окружног, а све остале општине стоје под непосредним надзором средњих власти.

Општине, у општинским пословима, могу се непосредно односити са свима државним властима.

Члан 78.*** Свака општина дужна је у почетку рачунске године саставити прерачун својих годишњих прихода и расхода (буџет), и по њему своје приходе прикупљати и расходе исплаћивати.

У сваком годишњем буџету треба ставити један кредит за подмирење овогодишњих непредвиђених потреба. Из овог кредита могу општине по решењу одбора трошити за поједине потребе, изузимајући плате.

Општина овако састављени буџет подноси редовно на одобрење, у варошима министру финансија, а по селима и варошицама надзорној власти.

Примедбе учињене на буџет морају се уважити.

Но по свршетку рачунске године надзорне власти саставиће списак свих оних општина, којих приходи и расходи прелазе суму од 2000 динара, и тај ће главној контроли најдаље до краја новембра сваке године доставити, како би она звала којих општина рачун њеном прегледу подлеже.

Рачуне општинске мора суд општински са руковацем закључити најдаље за шест недеља по свршетку рачунске године.

Овако закључене рачуне мора одбор прегледати, онако, како је прописано правилима о прегледу рачуна и каса од 13. септембра 1876 год. ЕБр, 2002 и своје примедбе дати најдаље за 15 дана.

После овога стоје сви рачуни 15 дана у судници на угледу, под надзором једног општинског званичника, да их може сваки разгледати и уверити се о томе, да ли су приходи и расходи правилно уведени.

Ово остављање рачуна на углед обзнањује општински суд у општини.

Ако се у овом року не појаве никакве примедбе на рачуне, онда се подносе ком је прописано на преглед, но свакојако ови рачуни за три месеца од почетка рачунске године морају бити поднети на преглед.

Но ако се у наведеном року појаве примедбе, да је рачунска радња неверна, одбор ће одмах са својим објашњењем о том известити надзорну власт, која ће дужна бити ствар извидити на лицу места у присуству одбора; па ако се докаже да у радњи има хотимичног неверства, онда се злоупотребљач одмах разрешава од дужности, и са

њим поступа по закону; а ако се не докаже хотимично неверство, али се докаже неуредност или неправилност, онда ће се поступити по члану 70.

Ако се не изврши ово што се наређује односно рачуна у опште, онда надзорна власт одређује чиновно или друго лице да то учини.

Осим тога надзорна власт може и сама прегледати изненадно касе и рачуне општинске, кад год за сходно нађе, и тад поступа даље по устројству главне контроле.

Сав трошак који се учини при склапању или прегледу рачуна, каса и ствари по наведеном горе пропису, плаћају кметови и одборници по рачуну који одобри министар унутрашњих дела, но ако они сами не би платили, то се из њиховог имања наплаћује.

Закључене рачуне, са дневником касе, потписане од стране рачунополагача и одборника који су рачуне прегледали, и пуноважним документима о свим приходима и расходима општинским и монетом новаца, општинска власт подноси на преглед и одобрење за буџет до две хиљаде динара окружним властима, а за веће буџете главној контроли.

Члан 70.* Ако државна надлежна власт опази неуредност или неправилност у радњи општинских власти за извршење закона или законитих наредба државних власти за државне интересе или послове, она има права да опомиње и упућује општинску власт на тачно и законом прописима саобразно вршење послова, и да јој, у границама закона, издаје нужна настављења, **** која настављења морају се извршити, што ако се не учини, власт уклања са звања све кметове, чланове и помоћнике кметовске, па наређује сама извршења на рачун њихов.

Члан 80 укинут.* Члан 81 укинут.* Члан 82 укинут.*

Члан 83.*** Државна надлежна власт, кад год за потребно нађе, може присуствовати или изаслати једног свог чиновника, да присуствује у свима седницама збора, одбора или суда општинског.

Члан 84. Жалбе и тужбе против општинских власти подносе се надзорној власти најдаље за четрнаест дана, после тога како је издата наредба која је дала повода и основа жалби и тужби.

О жалбама и тужбама против суђења општинских судова, важи особити закон.

Чл. 85.*** Општине су дужне у извесном року, који ће према приликама општинским, на предлог државне надзорне власти одређивати министар унутрашњих дела, подићи зграде неопходно нужне за вршење општинске власти и општинских дужности. Те су зграде: суднице, општински кошеви, апсане и т. д. Ако општине не подигну ове зграде, надзорна власт може по пропису закона о грађевинама без икаквог одобрења општинског подићи, и сав трошак око подизања наплаћује се од општине, било из касе, ако новаца има, било прирезом.

Где би згодно било може се из овог узрока општина као таква Краљевим указом укинути и с другом најближом општином спојити.

Зграде општинске треба да буду подигнуте у селима, која леже на средокраћу свих села, која једну општину састављају.

Члан 86.*** Где је год председник, чланови општинског суда, кметовски помоћници, одборник или замењеник, дужан био да нешто уради по овоме закону, па то не уради, или уради што је закону овоме противно, или оклевањем осујећава извршење, казниће се од 10 до 100 динара, према величини кривице, ако није за који случај овим или другим којим законом друкчије наређено.

Но за прве омање погрешке изрицаће се претходно казна укора.

Све ове казни изричу надзорне државне власти и новчана казна утиче у касу државну.

Жалбе против осуда подносе се вишој државној власти посредно или непосредно, у варошима и варошицама за три дана, а по селима у року од осам дана, нерачунајући тај рок дан саопштења издатог решења саобразно општем поступку.

Члан 87.*** Овим законом губе силу:

1. Привремено устројеније и круг делатности примирителни судова, издано попечитељством правосудија од 17 јунија 1839 год. (Зб. I. стр. 236.).

2. Настављења од 8 јулија 1839. год. Н. №. 442; С. №. 1020 под 3, за села и општине (Зб. I. стр. 86.).

3. Устројеније општина од 13 јулија 1839 године В. №. 440; С. №. 1024. (Зб. I. стр. 94.).

4. Уредба о бирању кметова и њиховој плати и дужностима од 20 марта 1840 године В. №. 221; С. №. 287. (Зб. I. стр. 201.).

5. Највише решење од 20 децембра 1841 дине В. №. 1730. (Зб. II. стр. 158.).

6. Највише решење од 26 септембра 1848 године ВМ 1397. тачка 20. о збацивању кметова (Зб. IV. стр. 182.).

7. Највише решење од 9 јулија 1853 В. №. 660; С. №. 657. о издатцима из општинске касе (Зб. VII. стр. 66.).

8. Највише решење од 1. септембра 1839. године ВМ 3886, о томе, како стање о општинским приходима и расходима долази под управу попечитељства финансије (Зб. XII. стр. 64.).

9. Највише решење од 3 априла 1862 године ВМ 435 о заступницима општинара (Зб. XV. стр. 107.).

Прелазна наређења.

Члан 88.*** Бliжа административна одређења за рачуно-књиговодство и остало, прописале министар унутрашњих дела у договору са главном контролом.

Члан 89.*** За спајање општина оставља се рок од године дана, рачунајући од обнародовања овог закона.

Ако се за ово време не би општине саме међу собом споразумеле и спојиле, надзорна ће власт сама по свом нахођењу предузети и извршити то спајање.

Но и у остављеном року за спајање, надзорној власти ставља се у дужност, да помогне саветима што скорије спајање општине.

Примедба.

1. Код којих чланова нема никаквог знака — значи да су ти чланови из првобитног закона од 24 марта 1866 год. остали непромењени;

2. Код којих чланова, одељака или речи има једна звездица, мењани су или допуњавани изменама и допунама од 8 октобра 1875.;

3. Код којих има две звездице — изменама и допунама од 14 јула 1878 год.;

4. Код којих има три — 28 децембра 1879 године;

5. Код којих има четири — 11 јуна 1884 године;

6. А код којих има пет — 14 априла 1885 године.

ПБр. 8145. Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 24. марта 1903. године, у Београду.

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Његово Величанство Краљ Александар I., благоволео је на предлог Министра унутрашњих дела, поставити и то:

Указом од 11. априла 1903. године.

за начелника друге класе округа подринског, Милана Васиљевића, начелника окружног у пензији.

за физикуса округа моравског, са седиштем у Ђуприји, Др. Јосифа Видаковића, физикуса округа тимочког, са седиштем у Књажевцу, по молби;

за физикуса округа тимочког, са седиштем у Књажевцу, Др. Радивоја Вукадиновића, физикуса округа моравског, са седиштем у Ђуприји, по потреби службе;

за лекара среза косаничког, округа топличког, Др. Мишу Михајловића, лекара среза посавског, округа ваљевског, по потреби службе;

за лекара среза посавског, округа ваљевског, Др. Димитрија Антића, лекара среза жичког, округа чачанског, по потреби службе; и

за лекара среза жичког, округа чачанског, Др. Ахила Михајловића, лекара среза косаничког, округа топличког, по потреби службе.

да се Васа Драгићевић, начелник прве класе округа подринског, на основу § 70. закона о чиновницима грађанског реда, стави у стање покоја, с пензијом, која му по годинама службе припада.

Указом од 8. априла 1903. године.

за помоћника прве класе начелства округа врањског, Стевана Гудовића, помоћника исте класе начелства округа подринског, по потреби службе;

за помоћника прве класе начелства округа подринског, Косту Ђукића, помоћника начелства у пензији; и

за писара прве класе Министарства Унутрашњих Дела, Михаила Р. Димитријевића, писара друге класе првостепеног београдског трговачког суда.

Указом од 10. априла 1903. године, решено је:

да се Милан Првуловић, писар треће класе управе вароши Београда, на основу § 76 закона о чиновницима грађанског реда, у интересу државне службе из ове отпусти.

Указом од 12. априла 1903. године.

за начелника прве класе округа београдског, Алексе Стевановића, начелника окружног исте класе у пензији;

за инспектора друге класе Министарства унутрашњих дела, Саву Јанковића, начелника друге класе округа крагујевачког, по потреби службе; и

за начелника друге класе округа крагујевачког, Сретена Ђорђевића, начелника исте класе округа београдског, по потреби службе.

Указом од 22. априла 1903. године.

за члана друге класе Управе вароши Београда, Драгутина Симића, секретара пете класе Министарства унутрашњих дела, на расположењу;

за вршиоца дужности члана Управе вароши Београда, у рангу начелника средњег треће класе, Милутина А. Протића, комесара железничке полиције у Београду, у рангу секретара начелства друге класе; и

за комесара железничке полиције у Београду, у рангу начелника средњег треће класе, Михаила В. Стојковића, комесара железничке полиције у Нишу, у рангу секретара начелства друге класе.

за начелника прве класе среза мачванског Станоја Миленковића, начелника средњег исте класе у пензији;

за начелника друге класе среза лепеничког, округа крагујевачког, Косту Гератовића, начелника друге класе среза мачванског, по потреби службе;

за начелника друге класе среза крагујевачког Мијанла А. Стевановића, јавног правозаступника из Београда;

за начелника друге класе среза жичког, Павла Алимпића, начелника исте класе среза косаничког, по потреби службе;

за начелника друге класе среза косаничког, Николу Јовановића, порезника прве класе пореског одељења среза пољаничког, по потреби службе;

за начелника друге класе среза качерског, Мијанла Гачића, начелника исте класе среза лепеничког, по потреби службе;

за секретара прве класе начелства округа топличког, Милорада Вујичића, начелника треће класе среза качерског, по потреби службе;

за секретара прве класе начелства округа чачанског, Милана Радмиловића, секретара исте класе начелства округа топличког, по молби;

за комесара железничке полиције у Пироту, у рангу секретара начелства друге класе, Милоја Ж. Јовановића, секретара друге класе начелства округа ужичког, по потреби службе;

за секретара друге класе начелства округа ужичког, Ђорђа Луковића, секретара исте класе начелства округа чачанског, по потреби службе;

за писара прве класе среза трнавског, Лазара Томића, привременог начелника треће класе среза жичког, по потреби службе; и

за комесара железничке полиције у Нишу, у рангу средњег писара прве класе, Милана П. Срећковића, комесара железничке поли-

ције у Пироту, у рангу средњег писара исте класе, по потреби службе.

Указом од 21. априла 1903. године решено је:

да се Милован Браловић, начелник прве класе округа моравског, на основу тачке 2 § 69. закона о чиновницима грађанског реда, стави у стање покоја, с пензијом, која му по годинама службе припада.

Указом од 22. априла 1903. године.

да се Милан Н. Симић, начелник прве класе среза крагујевачког, на основу §. 70 закона о чиновницима грађанског реда, стави у стање покоја с пензијом, која му припада по годинама службе.

Указом од 21. априла 1903. године.

за физикуса округа топличког, д-р Миту Николића, физикуса округа смедеревског, по потреби службе;

за физикуса округа крајинског, д-р Теофила Мирковића, лекара ср. грузанског, округа крагујевачког;

за физикуса округа смедеревског, д-р Максима Ердельца, лекара среза нишког, округа нишког;

за лекара ср. косаничког, округа топличког, д-р Ахила Р. Михајловића, лекара среза жичког, округа чачанског, по молби;

за лекара среза заглавског и тимочког, округа тимочког, д-р Живана Јашића, лекара среза мачванског, округа подринског, по потреби службе;

за лекара среза мачванског, округа подринског, д-р Мишу Михајловића, лекара среза косаничког, округа топличког, по потреби службе;

за лекара среза жичког, округа чачанског, д-р Димитрија Мицића, лекара среза зајечарског, округа тимочког, по потреби службе;

за лекара среза нишког, округа нишког, д-р Максима Селаковића, лекара среза заглавског и тимочког, округа тимочког, по потреби службе; и

за лекара среза грузанског, округа крагујевачког, д-р Драгомира М. Николића, доктора целокупног лекарства.

Указом од 9. априла 1903. године решено је:

да се Димитрије А. Поп-Христић, магистар фармације, родом из Јенице у Македонији и поданик турски, по молби својој прими у српско поданство, изузетно од §. 44. грађ. зак. као досадањи српски заштићеник.

Указом од 19. априла 1903. године решено је:

да се Максимилијан Јокл, из Прокупла, родом из Лубна у Моравској и поданик аустро-угарски, по молби својој, прими у српско поданство, изузетно од § 44., грађ. зак. заједно са својом женом Леонором, пошто је поднео уредан отпуст, из свог досадањег поданства.

да се Франц Копта, из Београда, родом из Раданишта у Ческој и аустро-угарски поданик, по молби својој прими у српско поданство изузетно од § 44. грађанског закона, заједно са својом женом Идом и малолетном децом: Хугом и Александром,

РАСПИС

Свима окружним начелствима и
Управи вароши Београда

Дознао сам, да се чланови 2. 9 и 28. правила о односима слугу и њихових газда, погрешно примењују од стране неких полицијских власти, како према трговачким помоћницима и калџама, тако и према ученицима (шегртима) и оним лицима, која по механама и кафанама под рачун раде, ма да је у неким листовима наше штампе објашњено, да се поменути прописи из означених правила никако не могу и на њих односити.

То ми даје повода, да ради једнообразног вршења поменутих правила, објасним свима полицијским властима следеће:

1., да, према првом одељку члана 28. речених правила, служитељску исправу не треба да имају:

- а.) трговачки помоћници и калџе;
- б.) ученици (шегрти) у опште; и
- в.) она лица, која по механама и кафанама под рачун раде.

У место служитељске исправе, трговачки помоћници и калџе, морају имати нарочити уговор са господарем. Тако исто, уговор са господарем морају имати и она лица, која по механама и кафанама под рачун раде.

2., Ученици (шегрти) у опште, према §. §. 10. и 11. еснафске уредбе, у место уписа код полиц. власти у служитељску исправу, уписиваће се само код дотичних еснафа:

3., Кад, према овоме, ни трговачки помоћници и калџе; ни ученици; ни она лица, која по механама и кафанама под рачун раде, не треба да имају служитељску исправу, онда се према њима не могу примењивати ни прописи чланова 2. и 9. поменутих правила, који говоре о сликању млађих у Београду, и о лекарском прегледу над истима. — Сви они дакле не подлеже ни сликању ни лекарском прегледу; и

4., Ко мора имати служитељску исправу, јасно је прописано у првом одељку члана 28. правила о односима слугу и њихових газда. И, само они млађи, о којима је у томе првом одељку реч, морају се, у Београду, при упису код новог газде и сликати, а у свима местима где има лекара још и лекарски прегледати, ако је који сумњивог здравља.

Препоручујем начелству — управи — да одмах ово моје објашњење саопшти свима својим подручним властима и органима, и нареди им, да у будуће у даним приликама тачно по њему поступају.

За сваки случај будућег противног поступања, казнићу најстрожије, како одговорног чиновника, тако и старешину дотичнога надлештва.

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

Познавање и употреба оружја
(за иследнике)

3. Револвер.

Ово убојно оружје, које данас најчешће добијамо као *corpus delicti*, није тако нов проналазак као што се уопште мисли: њега су најпре пронашли Немци и први револвер назвали су „Drehling“ (од речи *drehen*, окретати). То је било још у почетку 17 века. Али пошто је цела конструкција била врло компликована, јер се онај котур морао окретати руком, и јер је ударач био на кремен, то тај проналазак није узео маха нити је ушао у велику у употребу. Судићи по збиркама, које се налазе по музејима, та врста револвера градила са само изузетно. 1835. добио је Американац Колт патент на први револвер. И наши револвери мало су измењени у срањењу с другим ватреним оружјем. Наравно да су се први револвери пунили спреда, управо с спреда се пунило онај котур: најпре барут, онда зрно, затим на сисак капсела. Али кад се извршило пуњење, онда је револвер био као и данашњи. Оваквих револвера наћи ћемо још у збиркама, у употреби су врло ретки ма да је протекло сразмерно кратко време, откако су избачени из употребе. Узрок је томе тај, што је требало само да се измени нов котур, па да се стари револвер претвори у модеран. Услед тога врло је мали број тих старих револвера, који су избегли ту судбину и остали онакви какви су били.

Тако ми данас имамо два система револвера, који се један од другог мало разликују, на припаљивање иглом и на централно припаљивање; справе су исте као год и код острагуша, о чему смо већ проговорили. Централно припаљивање модерније је због бољег затварача и удобнијег облика, јер ороз не штрчи изнад котура, већ је позади. На револверу су извршене неке промене и додате су неке нове ствари: удешено је да се ороз сам запише: довољно је да се само повуче за одашњица, па да се ороз запише, и опет одашне. Па онда измишљене су олакшице за пуњење и вађење фишека. Али све су то промене, које немају никаква утицаја на доброту револвера, на сигурност његова гађања и на даљину пуцања. Ту је од утицаја само конструкција самог револвера, и то од већег је утицаја но и код једног другог ватреног оружја. Али пошто нам ваља чешће одговорити на питање, да ли се с извесним револвером могао постићи извесан ефект, или шта је уопште могао учинити тај револвер, то је потребно да о томе тачније проговоримо, у толико више, што се у том правцу чују супротна гледишта.

Лично ја чуо сам једнога иначе доброг пушкара где каже као судски вештак: „Допустићу да из тог револвера с петнаест корака даљине пуцате на мене колико год хоћете пута.“ То је он казао само с тога, што је револвер (који он није додирнуо, већ га само из далека видео) био мали, стар и на припаљач с иглом. Исто тако изјавио је за један други револвер, даје

пошто је поднео уредан отпуст из свог досадањег поданства.

Указом од 23. марта 1903. године решено је:

да се Петар Исаковић — Новосељачки, служитељ Министарства грађевина, родом из Арача у Аустро-Угарској и поданик исте државе, по молби својој, прими у српско поданство, заједно са женом Славком, изузетно од §. 44. грађанског закона, пошто је поднео уредан отпуст из досадањег поданства.

Из канцеларије Министарства унутрашњих Дела, ПЛ 9172 у Београду.

РАЗГРУПИСАВАЊЕ ОПШТИНА

Указом од 20. марта 1903. године, а на основу члана 10 закона о општинама одобрено је решење Државног Савета које гласи:

да се села: Ушће, Орашац, Вукићевица и Дрен, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине дреновачке, у срезу посавском, округа ваљевског, и да село Ушће образује за себе општину под називом: општина ушћанска, села: Орашац и Вукићевица општину под називом: општина орашачка, и село Дрен општину под називом: општина дренска.

да се села: Клатичево, Колиманић, Љутовница, Накучани, Шаран и Дреново, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине таковске, у срезу таковском, округа рудничког, па да прва четири села образују засебну општину: „клатичевачку“, а последња два општину: „савиначку“.

да се села: Вировци, Ратковци и Маркова Црква, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине доњо-топличке, у срезу колубарском, округа ваљевског, и образују за себе општину под називом: општина марковачка.

да се село Горња Трешњевица, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине шаторачке, у срезу јасеничком, округа крагујевачког, и образује за себе општину под називом: општина горњо-трешњевицка.

да се село Брезовац, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине бањске, у срезу јасеничком, округа крагујевачког, и образује за себе општину под називом: општина брезовачка.

да се села: Маскар и Рајковац, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине белосавачке, у срезу јасеничком, округа крагујевачког, и образује за себе општину под називом: општина маскарска.

да се село Загорница, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине белосавачке, у срезу јасеничком, округа крагујевачког, и образује за себе општину под називом: општина загорничка.

да се село Овсиште, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине влачанске, у срезу јасеничком, окр. крагујевачког, и образује за себе општину под називом: општина овсишка.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, ПЛ 8463 у Београду

врло опасан инструменат на „свакој“ дистанцији, јер је био нов, имао је централни припаљач и велики калибар.

И једно и друго тврђење је неправилно. Револвер, који врло бедно изгледа, може врло добро пуцати, а револвер који има најопаснији изглед, може бити сасвим безопасан, чак код истог револвера може један метак врло добро потерати, а други једва изићи из цеви. Све то објашњава се конструкцијом револвера.

Сваки револвер има осем кундака, ороза, одапињача итд., као најважније делова котур и цев. Котур је цилиндричан комад челика, који је на средњи пробушен и кроз ту шупљину пролази осовина, око које се окреће котур. Око те пробушене средине и паралелно с њом иду уокруг кућице за меткове, а те кућице имају отприлике калибар цеви. Таквих кућица има по правилу 6, али има их и по 4 или 8 и више. Ако број кућица премаши 6 или 8, онда то више није револвер но играчка, јер толики број метака мучно да се може икад употребити а тако велики котур без невоље увећава тежину оружја и чини га незграпним. На котур се приљубљује цев, али наравно не тако да се наставља на осовину котура, већ се осовина сваке кућице за метак спаја с осовином цеви, наравно кад се кућица тако окрене да се приљуби уз цев.

Дакле у поједине кућице у котуру угури се метак. Кад се опали, зрно мора с гасовима који га терају проћи најпре кроз остали део котура, а по том кроз цев, пошто кућица у котуру и цев, кад се приљубе, сачињавају целину, дакле управо једну цев. Дакле јасно нам је да зрно мора једно мало растојање између цеви и котура прескочити, ако се смемо тако изразити. Осем тога што услед тога знатно ишчежавају гасови, још и зрно приликом прелаза из котура у цев наилази на тешкоће. Али те тешкоће могу се веома смањити, ако се кућице у котуру потпуно тачно приљубљују уз шупљину цеви. Но пошто се котур окреће око себе, и то тако да се после сваког пуцања на цев намакне друга кућица, појмљиво је да је код овога оружја потребан особито брижљив рад, да би се постигло тачно приљубљивање.

Може се десити да се услед нетачна рада неке кућице тачно приљубљују а друге не, и тако може бити (а то бива код многих јевтвиних револвера) да неке кућице добро пуцају а друге рђаво. Према томе права је бесмислица, кад се о неком револверу изриче суд чим се погледа или испале само два метка, а још већа је и непојмљива лакоумност, кад се иследник у даном случају не интересује из које је кућице опаљен дотични пуцањ. Кад се нађе револвер, из кога је пуцано, обично се констатује, да је нпр. испаљен један фишек, а других пет остало неповређено. „Обазривости ради“ први стражар или жандар, који добије револвер у руке, испразни га, испаљени метак због симетрије и чистоће такође извади, и тада иследник добије револвер, пет метака и једну празну чаурицу, све добро очувано, на даљи службени поступак. Кад се за тим револвер фактички брижљиво испита и стручњачки прегледа, тада ће се нпр. наћи, да се четири кућице тачно приљубљују уз цев, да добро пуцају, а две да се не при-

љубљују, и рђаво пуцају. Оцена случаја може сад зависити од те околности, да ли оруђе пуца добро или рђаво, а нико жив не може више казати, из које је кућице опаљен онај метак.

Дакле на првом месту ваља се постарати, да се увек констатује кућица, из које је пуцано, а за тим, да се при огледу огледа и испита баш та кућица из које је пуцано.

Још веће тешкоће у доношењу суда о револверу настају услед тога, што се патрони за револвер праве различито. Фабрикант, који набавља патроне за ловца, зна да губи муштерију и углед, ако му патрони не ваљају. Ловац као стручњак упамти фабрику, из које метке набавља па иде у другу, ако они нису добри. Али онај који купује револверске метке ретко да је стручњак. Њему је револвер потребан, да ради занимања гађа у нишан, или да за сваки случај има одбранбено оружје или пак да изврши какав злочин. Не испадне ли ствар добро за руком, он криви неизвежбаност, случај итд., а кад и кад му је мило, што није много повредио нападача. Ретко кад да ће кривити фабриканта. Фабрикант зна врло добро, као год што и ми знамо, те према томе прави патроне онако олако, што не кажу, пљуне на прилени. До душе не може се порећи да понекад можемо наићи на извршене револверске метке; али у већини прилика, они су такви, да једва истерају зрно из цеви.

Оно што је најчудније и што иследник ваља да зна, то је та околност, да се фишеци не фабрикују по серијама добри и рђави. У једном истом пакету може се наћи добрих и рђавих фишека. Је ли дакле потребно тако нешто утврдити, то је са савесним испитивањем револвера свршена тек једна половина посла, друга половина односи се на испитивање метака. Разуме се да то испитивање не може никад бити исцрпно, јер се испаљени метци не могу више испитивати и доста пута на крају истраге видећемо да нисмо сазнали ништа. Али у већини прилика имаће се на расположењу неколико оштрих метака, који су остали у котуру, а ти метци морају се, сваки за се, подврћи брижљивом испитивању. Јесу ли н. пр. свих осталих пет метака или можда и други резервни метци, који су нађени и испитани, потпуно једнака квалитета, онда можемо сматрати као врло вероватно, да они други нису били сасвим друкчијег квалитета. Али према ономе што смо напред рекли, ретко кад ће се моћи констатовати, да су сви метци били једнаки, а од стручњачка чућемо, да су заостали метци по изрази били тако различити, да се о испаљенима не може извести никакав закључак. Али само се по себи разуме, да и покрај свега тога ваља чинити огледе на таквим метцима пуцањем и испитивањем. Тада ће се у вези с резултатом, који је постигло зрно, које је чинило предмет питања, извести приближно вероватан закључак из испитивања, које је чињено са заосталим метцима.

Код метака нарочиту пажњу ваља обратити на њихову старост. Разуме се да метак, чије је зрно брижљиво уметнуто у чауру, која је свакад била жигосана и која се чува на суву, не сувише врућу месту, разуме се да такав метак може остати добар више

година, а ако није све тако, онда се експлозивна маса распада често врло ускоро.

Овде ћемо напоменути још једну околност, која доста пута може бити важна. Понеки пут настаје питање, да ли је извесан успех (више или мање тачан погодак) (био могућан и ако се слабо видело — дакле ноћу, у мрачном простору итд. Ако хоћемо да одговоримо на то питање, најпре морамо докучити, да ли је дотични, који је пуцао из револвера (пиштоља или терцерола) и погодио, ма да се није добро видело, био извежбан у америчком начину пуцања. Ми обично пуцамо тако, да кажипретом одапињемо; Американац, који је најбоље упознат с револвером, одапиње обарач средњим прстом, а кажицут пружи дуж цеви. Тако сигурије држи револвер у руци. Тако гађа он и у помрчини. Тада се управља према гласу или види само контуре. (Наставиће се)

Социјални фактори криминалитета

од Др. Принцинга

из Листовог часописа за целокупну кривично правну науку

3

У Немачкој Баварска показује највећи криминалитет. У рајским провинцијама напротив криминалитет је далеко мањи, но у Баварској, нарочито су врло ретке осуде због опасних телесних повреда и крађа.

Телесне опасне повреде и у другим варошима немачким чешће су но на селу. У Лужној Немачкој напротив оне су по варошима свуда ређе но по селима. Интересантно је да вароши са већим и мањим криминалитетом не стоје ни у каквој вези, већ су случајно расуте. Укупни криминалитет је по варошима далеко већи но по селима па шта нарочито утичу врло чести деликти против имовине.

Тек се сад, пошто се зна да је криминалитет код варошког становништва далеко већи но код сеоског, и може разумети од куд овако јако рашћење криминалитета у Немачкој. У Немачкој главни прираштај становништва базира на растењу варошког становништва. Од 20,5 милиона у год. 1885 порасло је варошко становништво године 1895 на 26 милијона док је сеоско од 1871 једнако остало на 26 милијона. Уз то у вароши јуре баш оне класе старости, које показују највећи криминалитет. Ово неједнако померање варошког и сеоског становништва није без последица по криминалитет. Па кад је варошко становништво само по себи већ јаче криминално но сеоско, кад у вароши јуре баш оне класе старости које се одликују баш великим криминалитетом, онда је лако доћи до закључка, да се јачање криминалитета у Немачкој, које се од 1882 год. стално опажа са врло малим прекидима, да објаснити по готову само растењем варошког становништва. На ово се дефинитивно још баш не може одговорити, јер су статистички подаци још недовољни за то.

III. Јачање криминалитета по немачким великим варошима.

У многим погледу важно је што тачније сазнати како се развија криминалитет

по великим варошима. Под великим варошима разумемо оне које броје преко 100.000 становника. Целокупни криминалитет на 10.000 становника био је.

	1883—87	1889—92	1893—97
У Берлину	121,6	125,9	168,2
у 6 вароши преко 300.000	135,6	135,5	159,7
у 16 вароши од 100.000-300.000 становника	126,1	135,8	156,9

	1883—88	1880—92	1893—97
у свим великим варошима	128,1	133,0	160,0
у целој Немачкој	100,1	104,4	107,5

У последњој периоди криминалитет је по великим варошима врло осетно нарастао по у целој Немачкој: том су највише допринела врло много кажњавања услед недељног немира; на 10.000 било је у Берлину осуђено због тога 13,2 а у целој Немачкој тек 1,8. По појединим великим варошима криминалитет је врло различан; на висину поглавито утичу сама околна села.

Криминалитет немачких великих вароши (на 10.000)

МЕСТА	ЗЛОЧИНИ И ПРЕСТУПИ			ПРОСТА И ОПАСНА КРАЂА И У ПОВРАТУ		
	1883—7	1888—92	1893—97	1883—7	1888—92	1893—97
Хамбург	110,1	147,1	190	32,4	44,9	43
Бреслава	214,3	196,4	215	52,0	43,4	39
Келн	94,2	105,2	146	24,4	27,8	30
Дрезда	104,4	108,1	115	33,2	34,5	32
Липиска	137,9	124,0	111	45,5	40,3	32
Минхен	143,3	127,2	157	39,7	41,0	38
Кенигзберг	207,3	200,1	185	52,9	48,6	36
Данциг	202,4	174,6	202	70,0	52,9	49
Штетин	130,0	133,3	172	34,6	33,1	33
Магдебург	146,5	175,4	219	35,9	40,7	43
Хале	121,4	165,1	200	34,5	46,1	43
Алтона	126,2	149,9	150	34,5	37,2	39
Хановер	127,6	134,6	180	32,6	33,3	41
Бремен	117,8	164,0	190	33,0	43,5	38
Крефелд	87,8	91,7	87	19,9	19,0	14
Диселдорф	99,6	105,7	127	25,5	27,8	32
Едербелд	89,2	103,8	119	23,5	25,0	23
Бармен	85,2	93,4	100	18,2	20,5	17
Ахен	65,1	92,4	113	19,4	26,0	25
Нирнберг	145,0	154,0	169	42,2	43,4	36
Штутгарт	100,9	98,2	121	33,9	32,8	34
Штрасбург	100,8	87,6	112	29,6	22,7	28

Укупни криминалитет у свим већим варошима са малим изузецима непрестано напредује, нарочито је велики по неким варошима, једино што је у Генигзбергу и Лајпцигу опао, у овом последњем свакако отуд, што су му се у последње доба придружила многа предграђа.

Нарочито су чешћи постали злочини противстајања власти; док они рапидно расту на северу, на југу на против ређи су.

Исто тако осетно је нарастао и број злочина опасне телесне повреде. И ако је он чешћи на селу у варошима пак што су оне веће он је мањи. Они су у последње доба врло учестали по варошима: двојном су готово надмашили цифру целокупне Немачке. Ни у једној вароши нису пак опали

Крађа је свуд по мало опала и ако је укупно у свим варошима остала на истој висини. Док је крађа све ређа у Царству докле је у Берлину нарасла врло осетно, вађа због наглог напредовања вароши, скупљања свег олоша у њој, разног упознавања омладине са несолидним елементима и т. д.

Што број телесних повреда и крађа не расте и опада подједнако одговара самој природи тих деликата. Телесне повреде расту у толико више у колико се лакше долази до зарада, што опет омогућава да се што више ужива у душевним напацима, који најчешћи повод дају за овај деликат; висина житне цене пак у тесној је вези са учесталим крађама, као што је познато. Поуздано може се тврдити, да је благостање по варошима врло јако нарасло, чему је највише допринео полет индустријски,

И само социјално законодавство допринело је како по варошима тако и селима да се нижи друштвени слојеви пробуде из своје учмалости душевне. А да се положи раденика по варошима веома побољшао, доказ је том све мања смртност у опште по варошима а пре свега далеко мања дечја смртност у вароши но на селу. И док се, дакле, знатно растење опасне телесне повреде слаже са растењем благостања по варошима докле се не да лако објаснити откуд грдан број покрађа. Ово се не може објаснити општим начином зараде и тековине; вероватно, да то долази услед ширења и јачања злочинаца по навици у варошима или услед тога што је број паћеника све већи и поред свега наглог напредовања у општем благостању. На крађе у поврату врло јако утичу и саме економне прилике. Беда и јад као и нагомиланање злочинаца из навике једини су разлог да се објасни ово. С овим је у вези и све већи број просјака. А с тим у вези и многе осуде због побацивања деце.

У исто време нарасао је и број злочинаца осуђених због блуда. Ови су злочини по варошима далеко ређи но по селима, где се на вагабуцде и скитнице не обраћа велика пажња, нити им смета много сама власт. Нарочито околине великих вароши пате јако од овога.

Криминалитет по великим варошима далеко брже расте но у царству. Поглавити узроци су том нове одредбе о недељном миру, напредовање народног благостања што омогућава све већу потрошњу алкохолних пића, што наводи на туче и битке;

са растењем благостања увећава се и велико-варошка беда а с њом и већи број деликата против имаовине; уз то по варошима расте све више и број злочинаца по навици и то брже но само становништво.

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

ИСТОРИЈА ЈЕДНОГ ЗЛОЧИНА

НОВЕЛА

Максима Горьког

2

— Брате! Волим те... као рођеног брата! Душе ми! За то што си добар човек!... Цео сам твој!... Ево!... Душе ми!... Ево, ако хоћеш, јави ме! Носићу те.

— Лудаче, прогунђа Салакин. Зар је то нешто! Сутра ћемо ићи.... продаћемо црева... све... Нек носи ђаво!... Шта велиш?

— Тако је, рече Вањушка и спусти руку; за тим поче танким гласом певати: Ружна сам; а сироче сам!

Салакин застаде и певаше даље:

Немам лепих хаљина...

Па онда наслонивши се један на другог заурлаше дивљим гласовима:

С тога мене сироту

Нико и не тражи!

— Ах! Матвеје, црвени ђаволе! Познаће он још мене, заврши Салакин неочекивано. Он издиже у вис руку и претећи махаше стегнутом песницом кроз ваздух.

IV.

Бећу прохујале две недеље.

Једном ноћу лежаху пријатељи један крај другог на леси, гладни, гневни. Вањушка је тихо корео свога пријатеља.

— Ти си свему крив. Да није тебе, ја бих сад негде радио.

— Иди до ђавола! рече Салакин укратко пријатељу.

— Не лај! Ја говорим истину... Шта ћемо сад радити? Да умремо од глади?

— Иди, узми удовицу каквог трговца... Ту ћеш бити сит...

— Богињава кожа!... Искрпљени носе!...

Није то било први пут да су се они тако један с другим разговарали.

По цео дан ходали су у пола обучени, модри од хладноће, по варошким улицама; али ретко кад испадало им је за руком да нешто заслужије.

Цепали су дрва, лопатама чистили из дворишта прљави и замрзнути снег, па кад би за тај рад добили по двадесет копејки, давали су их за јело. Понекад би на пијаци милостива дала Вањушки да за њом носи корпу и пошто би тако читав сат с пуном корпом ходио мрзнући се по пијаци, дала би му пет копејки. У таквом случају је Вањушка, коме су црева крчала од глади, презирао милостиву, али се бојао да она не опази његов осећај, те је био учтив и није ни најмање пажње скретао корпи, која је дражила његову глад.

Понеки пут сакрио би се од полиције и просио. Салакин је опет умео да украде комад меса, један хлеб итд. Вањушка би

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

у таквим случајевима дрхтео од страха и рекао би свом другу:

— Ти ћеш ме упронастити; нас ће гурнути с оне стране катанца.

У затвору ћемо бити сити и обучени, одговори Салакин смишљено. Зар сам ја крив што је лакше красти по наћи рада?

Тога дана с муком су испросили шест копејки, које су морали дати за преконачиште. Салакин је негде украо један хлебчић и једну киту репе. Иначе тога дана нису ништа окусили. Глад их је морила. Она им није дала да заспу и чинила их огорченима.

— Зар нисам ја много за тебе издао? упита прекорно Салакин. Цело твоје имање био је зимски капут и секира...

— А оних шездесет копејки! То си заборадио, а?

Они су још дуго режили као два пса и Вањушка је два пут, као ненамерно, два пут ударио лактом Салакина. Али он није хтео да се завади с другом. Он се навикао на њега и знао је да би му без њега било још и горе.

Бити потпуно сам у вароши — ужасно! А вратити се у село, подерац, у пола наг!... Не, он би се стидео мајке, девојке, свију!... А при том Салакин му се свакад ругао чим би почео говорити о селу.

— Иди! само иди! рекао би му он смешећи се; обрадуј своју мајку... Лепо си заслужио... Дивно си се оденуо, као какав кавалер...

Осем тога Вањушку је у вароши задржавала нека неодређена нада. Час је мислио да ће се какав опет човек ражалити на њ и дати му рада, час се опет надао да ће Салакин наћи неког излаза, да га спасе тог бедног живота тог гладовања. Ту паду потхрањивао је и сам Салакин, који је чешће говорио:

— Не мари ништа... Очекуј само... ми ћемо још испливати!...

Он је то говорио с великим убеђењем и оштро је гледао у Вањушку. А Вањушки се чинило да Салакин има неко средство, с помоћу кога ће они морати да искоче на површину.

Па ипак те ноћи је размишљао, како би то било добро, да још те ноћи из плафона падне једна цигла на Салакинову главу. Он се сећао, како се једном у неко доба ноћи захорио дивљи крик, који је све уплашио, и сећао се лица једног човека, које је било обликовано крвљу, размрскано циглом, која је пала из плафона...

— Велика сума и твојих шездесет копејки! прогунђа Салакин. Да си ти...

— Шта ја?

— Да си ти био смелији!...

Па?

— На — ништа!

Вањушка се поразмисли, па онда рече: — Ти ништа не знаш, само клепањеш бесмислице тим твојим језиком.

— Ја?

— Да, ти!

— Ја бих ти рекао...

— Шта? Дакле рецимо, да сам смеон. Па шта онда!

— Кажем.

— Кажу само!

— Казао сам...

— Ниси казао ништа! промрмља Вањушка одлучно.

Салакин се немирно окретао тамо амо по леси и шапутао је с чежињом:

— О, Боже мој! Бар да ми је кора хлеба.

Више минута лежали су ћутећи. Салакин се диже, наже главу над Вањушку и, својим уснама готово додирнувши Вањушкино ухо, рече једва чујно:

— Иване! чуј! Хајде са мном!

— Куда? одговори Вањушка такође једва чујно.

— У Борисово.

— Шта ћемо тамо?

— Казаћу ти већ путем.

— Кажу одмах.

— Та хајде!... Казаћу ти већ... Хајдно па.... покрашћемо Матвеја Иванова.... Душе ми....

— Иди до ђавола, рече Вањушка уплашено и јетко.

Али Салакин му прошапута на уво:

— Чујеш ли, хеј! То је врло проста ствар! Отићи ћемо, учинити што се има учинити, па онда брзо се вратити овамо! Ко ће још и на нас мислити? Ја тамо све знам... Знам све уласке и изласке... Ја знам и где је новац... Па онда.... тамо има сребра... кашника, чашица....

Врео Салакинов дах додиривао је Вањушкине образе и зебња у његову срцу почела се кравити. Па ипак он још једном попови:

— Кажем ти да идеш до ђавола.

— Стани.... Поразмисли се.... живели бисмо дивно... Сити, одевени, с лепим ципелама....

Вањушка је лежао ћутећи, а Салакин му је шапутао на ухо ватрене речи, речи којима га је убеђивао.

Напоследку га запита Вањушка:

— А има ли тамо много новца?

V.

Три дана после тог разговора ишли су они главном улицом, раме уз раме, и Салакин је одушевљено говорио свом пријатељу и гледао га у очи.

— Разумеш ли, најпре ћемо запалити житницу.... А кад она буде горела, сви ће похитати к месту пожара... Па наравно и он... Матвеј.... Он ће одјурити тамо — а ми ћемо ускочити у његов стан... и отуда ћемо све изнети.... Дивота!

— Али ухватиће нас, рече Вањушка, удубљен у своје мисли.

— Боже сачувај!... Није могуће! рече Салакин, ко ће нас гонити.

Па онда настави строгим, проповедичним гласом:

— Мора се ватра гасити а не лопови хватати! Јеси ли разумео?

Вањушка климну главом.

То је било у почетку марта. Мек, пахуаст снег падао је тромо с невидљивог неба и затрпавао трагове људи, који пђаху с обе стране друма испод старих крушака.

— Ах, ако нам само испадне за руком! рече Вањушка, тешко уздахнувши.

— Видећеш већ! Дивно ће нам поћи за руком! рече Салакин.

— Боже дај... Само ако нам испадне за руком!... Боже мој! Никад више у свом животу не бих тако што радио!

Другови су ишли журно, јер су били слабо одевени: Салакин је имао на себи женски мантил, на коме је било стотине

подеротина, кроз које је провиривала вата, на глави је био један стари сури шешир, а на ногама ниске филцане ципеле. Вањушка је у место зимског капута стекао сако жућкасте боје, чији рукав беше из неких непојмљивих узрока поцрнео. На ногама је имао сламне сандале а на глави некакву подерану капу. Вањушка је више лично на пеку варошку скитницу по на сељака.

Јучерашњег дана испало је Салакину за руком, да негде украде једну тучану шерпу и једну теглу, то је продао телалину за 70 копејки и сад је имао код себе 50.

— Кад би смо уз пут наишли на саопнице, рече Салакин, могли бисмо сести. Иначе једва да ћемо до ноћи стићи до имања. До тамо има преко четрдесет километара! Готов сам по пет копејки платити од главе!... (Наставиће се)

ИЗ МЕМОАРА Г. ГОРОНА

КРОЗА ЗЛОЧИН

Лов на човека

»Драги учитељу,

»Ја сам на жељезници између Келна и Берлина, у пуном лету брзога воза, и веома ми је тешко да напишем неколико врсти због љуљања. Шаљем вам фотографију Геслерову, онога који, као и наше лице из хотела Кајџе, радо гарави хотелијере. За јамачно знам да то није наш човек... Као што сам увек говорио, Геслер из хотела Кајџе није се могао вратити у Немачку: све чему се можемо надати, то је да ћемо наћи трагове његова проласка и можда утврдити његову идентичност. У сваком случају, то је врло тежак задатак...«

Морао сам очајавати кад сам писао такве ствари! Али моје упорство у брзо опет преоблада, и стигох у Берлин одлучив се да преврнем целу Немачку да бих пронашао човека који је купио ковчежић и старе траге које сам вукао са собом.

Г. Тајлор био је такође врло скептичан. Писао ми је свакога дана да би ме обавештавао о свему што се догађало у Паризу. Затекох у хотелу *Континентал-у*, у Берлину, где сам јавио да ћу одсеети, његова прва писма.

Вести које ми је послао из Париза биле су све теже и теже за Пранчинија. Познао га је и ножар који му је продао нож.

Познао га је не само калфа ножарев, него и газдарица овог последњег.

Није се могло сумњати о истинитости њихових исказа. Али окривљени и даље није хтео признати.

Најзад су Пранчинија водили у улицу Монтењ, од 10 часова у вече, до 2 часа после поноћи. Извођење на попрште злочина није ништа донело; остао је миран и увек господар над самим собом. Па ипак је пронашао једно ново олакшање. Тврдио је да је спавао на канабету а г-ђа С... то није ни знала. То је било, вели, из нарочитих разлога, разлога које није хтео казати, те је тако радио, градећи се као да

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

хоће да изазове љубомору код своје љубавнице.

Рапорт који ми је био послат преко мога секретара о томе поновном представљању злочина давао ми је још драматичније појединости, ако је то било могуће. Пранчини је показивао мирноћу која је запрепашћивала судије; пристајао је са свим лако на све што су хтели, гледајући особитом мирноћом страшне фотографије својих жртава.

Г. Гијо беше чак припремио и једно суочење са г-ђом С... које није дало никаквих већих резултата.

— Заклињем Вас, Пранчини, да кажете истину, узвикнула је г-ђа С...

— Ви је не казујете, одговорио је он.

Најзад, г. Гијо је наредио да се Пранчинију мете на главу шешир висока облика; наредио му да прође поред вратара, задигнувши јаку од горњег капута, и вратар није могао рећи да ли га познаје као човека који је прошао поред његове ложе у једанаест часова, оне ноћи кад се догодио злочин!

Схватало сам да, и ако је кривица Пранчинијева од сада била јасна као дан, ипак је било са свим извесно, до год не будемо нашли Геслера из хотела Кајџе, одбраца би имала страшно оружје у рукама; она би могла рећи: „Немате материјална доказа да је Пранчини убијао; то је можда крадљивац, можда је и саучесник, али убијца је Геслер из хотела Кајџе, то је човек који је оставио своју карту посетницу на месту злочина, то је човек кога је нестало 16. марта и кога ви нисте умели пронаћи!“

По што по то, хтео сам добити Геслера. Затекох Берлин покривен снегом, ма да је био 15. април. И по сибирској хладноћи одох у француско посланство, где ме г. Херберт прими у толико љубазније, што је и сам био радознао да сазна све појединости о ствари Пранчинијевој, и што је задрхтао кад сам му показао фотографије покланих жртава.

Те су ми фотографије, у осталом, биле најбољи пасош; цео је свет дрхтао гледајући их, и свако ми их је тражио! Морао сам писати у Париз више пута да бих добио нових примерака. Задрхтао је и сам полицијски префект, г. од Рихтофена! Задрхтао је и г. државни саветник Бухлер, шеф безбедности, кад ме је секретар посланства, г. де Шанделен, одвео у полицијску префектуру.

Али што је изгледало да интересује ту господу готово исто толико колико и фотографије, то је био проглас социјалисте из Бреславе чиј сам комад марљиво носио уза се. Мило ми је било што сам видео да ће те појединости у многоме повећати пажњу коју је немачка полиција указивала злочину у улици Монтељ. То је, у осталом, био тренутак кад је социјализам највише бриге задавао нашим суседима.

Тај је проглас оштампан приликом последњих избора месеца фебруара, и без сумње је мојим немачким колегама дошла мисао да је Геслер кога сам тражио могао бити и социјалиста.

Да ли зато? Да ли просто за то да би ми угодили? Тек стоји да ми је шеф ставио на расположење своје најбоље агенте

да ме воде кроз Берлин и помажу у мојим истраживањима!

Походио сам све велике фабриканте кошуља у граду у друштву једног агента пољског порекла по имену Червонског, који је врло добро говорио француски и био врло предусретљив. Понесмо, у фијакеру, ковчежић из хотела Кајџе и Червонски ме одведе најпре код фабриканта кошуља чије је име било обележено на оковратницима Геслеровим.

Кућа Nadge је огромна фабрика кошуља и оковратника, која их избацује сваког месеца на хиљаде. Продавцима је било немогуће рећи ко је купио оковратнике из мога ковчежића.

Најзад, позабависмо се око кошуља. Свуда нам се фабриканти ставише на расположење предусретљивошћу која се увек не налази у Паризу кад је реч о полицијским истраживањима.

Сазнадох да кошуље нису могле бити купљене у Берлину. Г. Nadge и више њих од других утврдише да је израда паланчанска. „Не израђује се овде тако рђаво“, рекоше као с неким поносом.

Три фабриканта који су важили као вештаци изјавише, после марљива испитивања, да су те кошуље могле бити израђене само у градовима као што су Лајпциг, Дрезда, Бреслава, ит.д. ит.д.

Бреслава! град изборног прогласа. Полицијски префект био је још радоснији од мене кад му саопштитемо ту вест. За цело, Немцима не би било криво да уштину каквог социјалисту убијцу! А мени је то било са свим све једно, али сам се користио тим особитим стањем духа које ми је давало врло корисну помоћ.

— Ваш човек мора да се компромитовао као социјалиста, говорили су ми; за то је побегао у Француску.

О томе ја писам знао апсолутно ништа, али сам се приказао као да се слажем, радостан што имам на услузи сву полицију немачке царевине.

Све немачке новине, по једној полицијској наредби, донеше опис ковчежића и онога што је било у њему!

У исто време, сви чиновници префектови даваху ми мало по мало обавештења која ми могаху бити од користи.

И тако сазнадох да је Гастон име за које се не зна у Немачкој. И, према томе, од тада, означисе ми као врло озбиљан траг некаква Густава Мартијера који беше побегао из Њујорка, и који је био опасан социјалиста!

Говорили су ми о неком Геслеру, који је некад био осуђен на смрт, по том помилован, а за тим пуштен у слободу... Покуписмо из берлинског Весника имена свих Геслера; истрага која је над њима поведена остаде без резултата.

Кренух се за Бреславу, не сазнав ништа више но што сам знао кад сам дошао у Берлин, и претрпив непријатност сазнав из једног телеграма који ми је имао доброту упутити г. саветник Бухлер да је Геслер био непознат као социјалиста.

Морам признати да сам ишао у Бреславу само да бих се одужио својој савести. Геслер из хотела Кајџе рекао је своме хотелијеру да је родом из Беча, да му тамо живе и родитељи. У цепу сам имао сталну

карту једног транвајског друштва која је нађена у ковчежићу. Чинило ми се да сам тек у Бечу имао неких слабих изгледа, до душе, али тек ипак нагледа да нађем своју дивљач. (Поставиће се)

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ТРАЖИ СЕ

Никола Ившевић, калфа берберски, осуђен је пресудом кварта теразиског на 82 динара казне, па да би избегао плаћање исте побегао је. Њему је 26 год. стаса је омаленог, црномањаст, црних бркова у лицу слабуњавог изгледа. Моле се полицијске власти, да Николу потраже, и нађеног упуте Управи гр. Београда, с позивом на Бр. 13023.

Наста жена Светозара Пајића свињара овл., представила је кварту Палилаушком да јој је 16. ов. м. по подне нестало рањенице — девојчице **Софије Катител**, која је кћи Јохана Катител из Крагујевца. Изјавила је сумњу да је намерно заведена и прикривена. Софија је девојче од 13 год., стаса је високог, у опште плава, лица дугог, сувоњавог. Од одела имала је на себи јакет тевет плав, алину вијолет затворену, црну блузу и црну кецељу. Моле се све полицијске власти, да Софију живо потражи и нађену упуте Управи гр. Београда, с позивом на Бр. 13404.

Тражи се сопственик, Станко Пгиатовић и другови, аласи из Д. Милановца извадили су из воде два лангера од преко 800 к. грама тежине, и један ланац од 30 метра дужине, чији се сопственик не зна. Моле се све полицијске власти да сопственика потраже, и у случају проналаска известе начелства округа Крајинског, с позивом на Бр. 11653, или Управу града Београда на Бр. 12836.

ПОТЕРЕ

Светозар Поповић, момак шинтерски, 9. ов. м. у 5 часова изјутра ушао је у стан Калине Јовановић удове овл. и из стана украо је један пар одела браун, један пар ципела, једне манџетне, женску кошуљу све у вредности 35 динара, по извршеној крађи побегао је незнано где. Он има 22 год. витког је раста, сувоњав у опште је смеђ. Моле се све полицијске власти, да Светозара живо потраже, и нађеног спроведу Управи града Београда, с позивом на Бр. 12757.

Непознати допов, 16. ов. м. око 5 часова по подне извршио је опасну крађу Љубици Симоновићки, удовој која станује у Босанској улици Бр. 75. Исти јој је однео 272 динара у банкнотама и сребру, а сем тога скинуо је с дувара у соби један никлени цепни сат са ланцем. Моле се све полицијске власти, да крадљивца живо потраже и нађене са покрађом у колико се нађе спроведу Управи града Београда с позивом на Бр. 13243.

Риста Н. Симоновић, из Црног Луга, који је код начел. ср. у Врању одговарао за опасну крађу, побегао је 20. ов. м. ноћу из притвора. Риста има 21 год., сув, косе и обрва смеђих, малих бркова, очију плавих, раста средњег. Од одела има на себи: танку антерију, уске сукинене чакшире, на ногама црвене чарапе, и

опанке, на глави војничку шајкачу. Моле се све полициске власти, да Ристу живо потраже и нађеног спроведу начел. ср. у Врању, с позивом на Бр. 3827, или Управу гр. Београда Бр. 13706.

Алимпије Фермановић, машин шлосер, из Београда и **Светислав — Света — Цвета Колубовић**, колар и ковач из Ниша, који су радили у Крагујевцу на артерском бунару — 13. ов. м. поћу после 12 сати, удешеним капазом, отворили су фијоку Димитрију Ристићу, механици тамошњем, и из исте узели су 40—45 динара у готовом новцу, затим један пар мушке обуће, и један сат од никла с два заклопца, па по свршеној крађи побегли су кроз кафанско двориште (јер је кафана била затворена. Алимпије је стар 50—32 год, доста развијен, бркова малих жутих доста пуних, очију и косе смеђе. На себи имао је радничку плаву блузу, на ногама чизме, на глави црни шешир. Света је стаса средњег, очију плавих, косе плаве бркова малих плавих, од одела имао је капут, прслук и панталоне од црнога штофа, на глави штофани шешир на ногама ципеле. Моле се све поменуте власти а општинским се препоручује да их потражи и нађене спроведу начел. окр. Крагујевачког, с позивом на Бр. 5612 УБр. 12963.

Ноћу, између 9. и 10. априла ов. год. непознати крадљивац, скинуо је катанац са шупе Антонија Васиљевића кочијаша из Београда, «Београдске» улице Бр. 59 и украо му из исте: 4 горње пеглаве кошуље са јакама, 6 пари гаћа француског кроја које имају монограма Мл. једну јастучну навлаку, један капут од плава первијана и 4 кгр. сланине. Моле се све полициске власти да крадљивца и покрађу, живо потраже и нађене спроведу Управу гр. Београда Бр. 12544.

Марко — Мака — Савић, из Лозовика окр. смедеревског који је осуђен на 20 год. робије због убиства са предумишљајем, **Милош Г. Матић** из Дубоке окр. Моравског који је осуђен на 5 год. робије због опасне крађе, **Зејан Караџић**, турски циганин из Нов. Пазара у Турској, који је живео у Пожези, осуђен на 20 год. робије у тешком окуву због убиства, **Светозар Глишић** из В. Лаола окр. пожаревачког који је осуђен на 18 година робије због убиства, **Драгић Панчић**, из Брасине окр. подринског који је осуђен на 5 година робије због опасне крађе, **Михајило Радић—Перић**, из Кличевца окр. пожаревачког који је осуђен на 20 год. робије, због више опасних крађа, **Јовица Ј. Мијудић**, из Дубоке окр. пожаревачког, који је осуђен на 20 год. робије у тешком окуву, због разбојништва и опасне крађе и **Атанасије Јовановић**, из Риљева у Турској, који је осуђен на 18 год. робије због убиства, сви осуђеници београд. казн. завода побегли су 10 тек. мес. у 12¹/₂ часова са рада из *Точидера*. Њихов је лични опис овај, и то: Марко је стар 28 год. стаса малог косе црне, образа дугих, чела обичног, обрва црних, очију смеђих, носа обична, бркова малих црних, уста обични, особени знакова нема, није писмен.

Милошу је 26 год. стаса средњег, косе црне, образа округлих, чела обичног, обрва црних, очију црних, носа правилног, бркова нема, уста умерених, особени знакова нема писмен је.

Зејанов, има 44 године стаса средњег косе црне образа округлих, чела обичног, обрва и очију црних, носа правилна, бркова смеђих, уста правилних, по глави ћелав, није писмен.

Светозар је стар 24 год. стаса средњег, косе смеђе, образа округлих, чела великог, обрва смеђи, носа обичног, бркова нема, уста великих, особених знакова нема, није писмен.

Драгић је стар 23 године, стаса средњег, косе беле, образа округла, чела обичног, обрва смеђи, очију граорастих, носа правилна, бркова нема, уста правилна, особених знакова нема.

Михаилу је 34 год. стаса великог, косе црне, образа дугуљастих, чела пупчастог, обрва црних, очију црних, носа правилног, бркова црних, уста правилна, особених знакова нема.

Јовану је 39 година, косе смеђе, образа дугих, чела обичног, обрва смеђих, очију граорастих, носа правилног бркова малих, уста умерених, особених знакова нема, и

Атанасију је 27 година, стаса средњег, косе црне, образа округлих, чела обичног, обрва смеђих, очију граорастих, носа правилног, бркова смеђих, уста правилних, особених знакова нема.

Од одела државног однели су на себи и то: Марко Милош и Зејан по један гуњ бели, кошуље и опанке на ногама, Атанасије, Светозар, Драгић, Михаило и Јовица по један гуњ чакшире беле, капу кошуље и опанке на ногама, а Јовица и тежак оков на ногама, који је јамачно већ скинуо. Поред овога однели су и две пушке и муницију коју су отели од чувара који су их чували.

За одбеглим осуђеницима наређује најживље тражење, и нађене треба их спровести Управу града Београда, с позивом на Бр. 12384.

Милован Давидовић, осуђеник београдског казног завода, осуђен са 10 година робије, за опасну крађу, ово му је трећа осуда, побегао је са рада 12. Јуна пр. год. а ухваћен је 12. ов. м. у селу Ђириловцу окр. пожаревачког.

Како је овај опасни зликовац, провео у бегству 9 месеци, а од имања ничега нема, да би се могао издржавати, велика је вероватност да је за то време чинио казнима дела. Он се крио под лажним именима, од њих је поглавито градио Милован Богдановић. На молбу Управе београд-

ског завода износимо му слику и молимо све полициске власти, да ако би што знали о њему, нека известе Управу београдског казног завода, с позивом на Бр. 2142, или Управу града Београда Бр. 13263.

Јозеф Вирг, — Јозеф је служио код Шандора Јакобовића, хотелијера код „Јелена“ у Великом Бечкереку, и једнога дана, када Шандор беше са породицом отишао из радње, уличи прилику те из његовог ормана украде једну новчаницу од 1000 круна и сав накит у вредности више од 1100 круна. Одмах после тога спреми се за бегство и на самој поштанској каси у В. Бечкереку промени банкноту од 1000 круна, па преко Панчева дође у Београд на туђ пасош, који је у Панчеву набавио.

О овој крађи београдска је полиција приватно сазнала и трагала за Јозефом, који је приметивши да се гони, у вече 23. пр. мес. побегао у Ниш, где је ускоро ухваћен и код њега нађено нешто од покрадених накита а од новца 182 круне.

Јозеф је дело признао код београдске полиције, где се у притвору налази, и када се питање о његовом издавању реши, биће предат аустро-угарским властима на суђење.

КРИМИНАЛНЕ БЕЛЕШКЕ И ДОГАЂАЈИ У ЗЕМЉИ

Ноћу у очи 31. Марта. Живко Остојић, тежак из Мајковића, среза рађевског, окр. подринског, био је у напитом стању, па га је таквог и киша ухватила на улици, где је изјутра и нађен лежећи на влажној земљи, услед чега је после кратког времена умро. По овоме је срески началник одмах предузео пужну истрагу.

5. Априла око 6 и 7 часова у вече, на путу код гробља села Лугавчине, среза орашког, округа смедеревског, непознати зликовац заклао је Милицу удову пок. Саве Дабића онд. кад је се враћала из Сараораца. Предходном истрагом дозвола се, да је извршила овог злочиног дела девер Миличин, Никола Ђорђевић, из Лугавчине, с ким је она одавно у парници због имања Кривац је у рукама власти.

Садржај: I. Закон о устројству општина и општинских власти. — II. *Службени део.* — III. *Стручни и научни део:* 1) Познавање и употреба оружја за иследнике; 2) Социјални фактори криминалитета. — IV. *Поучно забавни део:* 1) Историја једног злочина; 2) Кроза злочин; — V *Службене објаве:* 1) Тражи се; 2) Потере; 3) Криминалне белешке и догађаји у земљи.